

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketalouden koulutusohjelma / Taloushallinto

Neea Leino

YRITYKSEN TALOUDELLISTEN TUNNUSLUKUJEN JA LIKETOIMIN-
TAYMPÄRISTÖN ANALYSOINTI

Opinnäytetyö 2014

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Taloushallinto

LEINO, NEEA

Yrityksen taloudellisten tunnuslukujen ja liiketoimintaympäristön analysointi

Opinnäytetyö

43 sivua + 3 liitesivua

Työn ohjaaja

Lehtori Marita Kankaanranta

Toimeksiantaja

Yritys X

Syyskuu 2014

Avainsanat

tilinpäätös, tunnusluvut, talouden seuranta, liiketoimintaympäristö

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää pienen kahvila-ravintolan taloudellinen tilanne yrityksen tilinpäätöstiedoista laskettujen tunnuslukujen avulla. Tarkastelujaksona käytettiin vuosia 2010 - 2013. Yrityksen taloudellisen tilanteen selvittämiseksi tarkasteltiin myös yrityksen toimintaympäristöä. Tavoitteena oli myös laatia tunnuslukujen laskentataulukko, jotta yrittäjä pystyisi tulevaisuudessa helpommin seuraamaan yrityksen tunnuslukujen kehitystä.

Työn teoriaosuudessa käsiteltiin tilinpäätöstä, tunnuslukuja ja yrityksen toimintaympäristöä. Empiriaosuus koostui kohdeyrityksen tunnuslukuanalyysistä ja toimintaympäristön tarkastelusta. Tunnuslukuanalyysissä yrityksen tunnuslukuja vertailtiin annettuihin ohjearvoihin ja saman toimialan vastaaviin tunnuslukuihin. Tunnuslukujen laskentataulukko laadittiin Excel-ohjelmalla. Laskentataulukkoon syötettyjen tilinpäätöstietojen perusteella taulukko laskee yrityksen tunnusluvut.

Tutkimuksen perusteella yrityksen taloudellinen tilanne oli tarkasteluvuosista parhaimmillaan vuosina 2010 ja 2011. Etenkin maksuvalmiuden tunnusluvut olivat hyviä kyseisinä vuosina. Vuosi 2012 oli selvästi yrityksen taloudellisen tilanteen kannalta huonoin, sillä lähes kaikki lasketut tunnusluvut saivat heikkoja arvoja. Vuonna 2013 yrityksen tunnusluvut saivat selvästi parempia arvoja kuin vuonna 2012, vaikka vuosien 2010 ja 2011 tasolle ei vielä päästy monissa tunnusluvuissa. Vakavaraisuuden tunnusluvut olivat kuitenkin parhaat tarkasteluvuosien ajalta vuonna 2013.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Business Administration

LEINO, NEEA

The analysis of the company's financial key figures
and the business environment

Bachelor's Thesis

43 pages + 3 pages of appendices

Supervisor

Marita Kankaanranta, Senior Lecturer

Commissioned by

Company X

September 2014

Keywords

financial statement, key figures, economic follow-up,
business environment

The purpose of this thesis was to examine the economic situation of a small café-restaurant by calculating and analyzing the company's key figures. These key figures were examined for the years 2010 - 2013. The business environment of the company was also studied. The aim of this thesis was also to create a follow-up system, with which the entrepreneur can follow the key figures better in the future.

Financial statement, key figures and business environment were explored in the theoretical part. The empirical part includes analyses of the key figures and the company's business environment. The calculated key figures were compared to the ratings and also to the key figure average values of the same industry in the analysis.

Based on the research, the economic situation of the company was found to be the best in the years 2010 and 2011. During these years especially liquidity was at a good level. The worst year for the company was the year 2012, when almost every key figure had low values. The year 2013 was better than the year 2012, but the same levels as in the years 2010 and 2011 were not reached. However the solvency was at the best level in the year 2013.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	TILINPÄÄTÖS	7
	2.1 Tuloslaskelma	7
	2.2 Tase	8
	2.3 Liitetiedot	8
	2.4 Rahoituslaskelma	9
	2.5 Toimintakertomus	9
3	TUNNUSLUVUT	10
	3.1 Tilinpäätöksen oikaiseminen	10
	3.2 Kannattavuus	11
	3.2.1 Liiketulosprosentti	12
	3.2.2 Nettotulosprosentti	12
	3.2.3 Koko pääoman tuottoprosentti	13
	3.2.4 Sijoitetun pääoman tuottoprosentti	13
	3.2.5 Oman pääoman tuottoprosentti	14
	3.3 Maksuvalmius	14
	3.3.1 Quick ratio	15
	3.3.2 Current ratio	15
	3.3.3 Nettokäyttöpääomaprocentti	16
	3.4 Vakavaraisuus	16
	3.4.1 Omavaraisuusaste	17
	3.4.2 Suhteellinen velkaantuneisuus	17
4	YRITYKSEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	18
	4.1 Makroympäristö	18
	4.1.1 Poliittinen ja yhteiskunnallinen ympäristö	18
	4.1.2 Taloudellinen ympäristö	18

4.1.3	Teknologinen ympäristö	19
4.1.4	Demografinen ympäristö	19
4.1.5	Ekologinen ympäristö	19
4.1.6	Sosiokulttuurinen ja kansainvälinen ympäristö	20
4.2	Lähiympäristö	20
4.2.1	Markkinat ja kysyntä	20
4.2.2	Kilpailu	21
4.2.3	Verkostot ja kumppanit	21
5	YRITYS X:N TUNNUSLUKUANALYYSI	22
5.1	Tilinpäätöksen oikaiseminen	22
5.2	Kannattavuus	22
5.3	Maksuvalmius	29
5.4	Vakavaraisuus	32
6	YRITYS X:N TOIMINTAYMPÄRISTÖ	34
6.1	Yleistä ravitsemistoiminnasta	34
6.2	Toimintaa koskeva lainsäädäntö ja arvonlisäverotus	35
6.3	Hamina toimintaympäristönä	36
6.4	Asiakkaat ja kohderyhmä	37
6.5	Kilpailijat	38
6.6	Muutokset toimintaympäristössä	38
7	TUNNUSLUKUJEN LASKENTATAULUKKO	39
8	YHTEENVETO	39
	LÄHTEET	42
	LIITTEET	
	Liite 1. Yritys X:n oikaistu tuloslaskelma	
	Liite 2. Yritys X:n oikaistu tase	
	Liite 3. Tunnuslukujen laskentataulukko	

1 JOHDANTO

Kannattavuus on yritykselle välttämätöntä, jotta yritystoimintaa voidaan jatkaa. Yrityksen talouden seuraaminen jää usein etenkin pienissä yrityksissä yrittäjän vastuulle. Joskus yrittäjällä ei ole tarpeeksi aikaa tai osaamista yrityksen talouden seurantaan, ja monesti myös pienissä yrityksissä kirjanpito on ulkoistettu tilitoimistolle, joten yrittäjän talouden seuranta voi jäädä hyvin vähäiseksi. Talouden seuranta on kuitenkin tärkeää, koska vain siten liiketoimintaa voidaan yrittää kehittää haluttuun suuntaan. Muun muassa yrityksen kannattavuutta, maksuvalmiutta ja vakavaraisuutta voidaan mitata ja arvioida yrityksen tilinpäätöstiedoista laskettujen tunnuslukujen avulla.

Yrityksen toimintaan vaikuttavat monet tekijät, ja joihinkin niistä yrittäjä ei pysty ollemaan vaikuttamaan toiminnallaan. Yrityksen ympäristössä tapahtuu muutoksia jatkuvasti, joihin yrityksen on yritettävä sopeuttamaan oma toimintansa. Yritys voi hyötyä toimintaympäristönsä muutoksista tulkitsemalla ja tarvittaessa ennakoimalla niitä. Myös mahdolliset uhat voidaan välttää tai ainakin varautua niihin tarkkailemalla toimintaympäristöä.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tutkia ja analysoida haminalaisen kahviravintolan kannattavuutta, maksuvalmiutta ja vakavaraisuutta yrityksen tilinpäätöstiedoista laskettujen tunnuslukujen avulla. Opinnäytetyössä toimeksiantoyritystä kutsutaan nimellä Yritys X. Yrityksen tunnuslukuja tarkastellaan vuosilta 2010 - 2013. Tunnuslukujen tarkasteleminen usean vuoden ajalta auttaa näkemään yrityksen taloudellisen tilanteen suunnan ja kehityksen paremmin. Yrityksen kirjanpito on ulkoistettu tilitoimistolle, jonka lisäksi yrittäjällä ei ole kovin hyvää käsitystä yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Opinnäytetyön tarkoituksena on myös auttaa yrittäjää tulevaisuudessa tarkastelemaan tilinpäätöstiedoista laskettuja tunnuslukuja. Tätä varten laadin Excel-pohjaisen tunnuslukujen laskentataulukon, jonka avulla pystytään seuraamaan helposti yrityksen tunnuslukuja tulevina vuosina.

Opinnäytetyö toteutetaan kvalitatiivisena tapaustutkimuksena. Tutkimus perustuu Yritys X:n tilinpäätöstietoihin ja yrittäjän haastatteluun. Opinnäytetyön teoriaosuudessa käydään ensin läpi tilinpäätös ja sen sisältö. Sen jälkeen perehdytään kannattavuuden, maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden tunnuslukuihin sekä tilinpäätöksen oikaisemiseen. Viimeisenä teoriaosuudessa käydään läpi yrityksen toimintaympäristöä, joka on jaettu mikro- ja lähiympäristöön. Opinnäytetyön empiriaosuuteen sisältyy Yritys X:n

tilinpäätösten oikaiseminen ja tunnuslukuanalyysi. Lisäksi empiriaosuudessa kartoitetaan Yritys X:n toimintaympäristöä. Viimeisenä empiriaosuuteen kuuluu Excel-taulukon luominen.

Tunnuslukuja käsitteleviä opinnäytetöitä ja pro graduja on tehty useita. Monissa tutkimuksissa on tarkasteltu yrityksen taloudellista tilannetta laskemalla kannattavuuden, maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden tunnuslukuja. Opinnäytetyössäni tarkastellaan lisäksi yrityksen toimintaympäristöä, joten se eroaa siltä osin useimmista muista saman aihepiirin töistä.

2 TILINPÄÄTÖS

Tilinpäätöksen tulee antaa oikea ja riittävä kuva yrityksen tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2011, 31 - 33.) Tilinpäätös perustuu Suomessa kirjanpitolakiin ja kirjanpitoasetukseen. Lisäksi esimerkiksi verotukseen vaikuttavat lait ja osakeyhtiöiden tapauksissa osakeyhtiölaki vaikuttavat tilinpäätöksen laadintaan. Suomessa tilinpäätös sisältää tuloslaskelman, taseen, rahoituslaskelman, toimintakertomuksen ja liitetiedot. Tilinpäätöksessä on myös esitettävä edelliseltä tilikaudelta vertailutiedot. Pienten yritysten ei tarvitse sisällyttää rahoituslaskelmaa tilinpäätökseensä. Rahoituslaskelmaa ei tarvita, jos kahdella edellisellä tilikaudella on ylittynyt enintään yksi seuraavista: liikevaihto 7 300 000 euroa, taseen loppusumma 3 650 000 euroa tai yrityksen palveluksessa on ollut keskimäärin 50 henkilöä. Suurten yritysten on lisäksi liitettävä toimintakertomus tilinpäätökseensä.

2.1 Tuloslaskelma

Tuloslaskelma selvittää tilikauden jakokelpoisen voiton. Lisäksi tuloslaskelma antaa tietoa eri sidosryhmille yrityksen taloudellisesta suorituskyvystä kuluneelta tilikaudelta. Tuloslaskelmassa liikevaihdosta vähennetään kulut, joita on tarvittu liikevaihdon aikaansaamiseksi. Tuloslaskelman viimeiselle riville jää tilikauden voitto, joka voidaan jakaa osinkoina omistajille tai investoida yrityksen liiketoimintaan. (Niskanen & Niskanen 2004, 17 - 18.)

Tuloslaskelma voidaan laatia kululajipohjaisena tai toimintokohtaisena. Kululajipohjaisessa tuloslaskelmassa tilikauden vähennettävät kulut ryhmitellään kululajeittain. Toimintokohtaisessa tuloslaskelmassa puolestaan kulujen vähennysjärjestys perustuu

toimintokohtaiseen ryhmittelyyn. Suomessa kululajipohjainen tuloslaskelma on yleisempi kuin toimintokohtainen tuloslaskelma. (Niskanen & Niskanen 2004, 28.)

2.2 Tase

Taseesta selviää yrityksen taloudellinen asema tilinpäätöshetkellä. Taseen vastaavaa-puolelta selviää yrityksen omaisuus ja vastattavaa-puolelta selviää, millä yrityksen toiminta on rahoitettu. Vastaavaa-puoleen kuuluvat pysyvät ja vaihtuvat vastaavat. Pysyvät vastaavat ovat sellaista omaisuutta, jota yritys käyttää tulojensa kerryttämiseen pitkällä aikavälillä. Vaihtuvat vastaavat kerryttävät puolestaan tuloja lyhyellä, alle vuoden pituisella aikavälillä. Vastattavaa-puolella oma pääoma on omistajien sijoittamaa tai muuta omistajien osuudeksi laskettavaa rahoitusta yritykseen. Omaan pääomaan kuuluvat osakepääoma, erilaiset rahastot ja kertyneet voittovarot (Niskanen & Niskanen 2004, 47). Vieras pääoma on puolestaan ulkopuolisten sijoittamaa pääomaa yritykseen, toisin sanoen velkarahoitusta. Vieras pääoma jaetaan pitkä- ja lyhytaikaisiin velkoihin. (Mts. 17 - 18.)

Normaali tasekaava ja lyhennetty tasekaava ovat kirjanpitoasetuksen määrittämiä virallisia kaavoja, joiden mukaan on esitettävä taseen erät tilinpäätöksessä. Lyhennettyä tasekaavaa voivat käyttää sellaiset yritykset, joilla on kahdella edellisellä tilikaudella ylittynyt enintään yksi seuraavista: liikevaihto 7 300 000 euroa, taseen loppusumma 3 650 000 euroa tai yrityksen palveluksessa on ollut keskimäärin 50 henkilöä. (Jorukka ym. 2011, 33.)

2.3 Liitetiedot

Liitetiedot täydentävät tasetta, tuloslaskelmaa ja rahoituslaskelmaa. Kirjanpitoasetuksen 2. luvun 2. - 10. pykälän mukaan liitetietoina on esitettävä muun muassa: tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot, tuloslaskelmaa ja tasetta koskevat liitetiedot, tuloveroja koskevat liitetiedot, vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot, henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot ja konserniin kuuluvia kirjanpitovelvollisia koskevat liitetiedot.

Pienet kirjanpitovelvolliset saavat esittää lyhennetyt liitetiedot. Pienyritykseksi luetaan yritys, joka täyttää samat kriteerit kuin lyhennettyä tasekaavaa käyttävät yritykset. Lyhennettyinä liitetietoina on kirjanpitoasetuksen 2. luvun 11. pykälän mukaan esitettävä

ainakin: *annetut pantit ja velan vakuudeksi annetut kiinnitykset, takaukset, vekseli-, takuu- ja muut vastuut sekä vastuusitoumukset sekä peruste, jonka mukaista kurssia on käytetty muutettaessa ulkomaanrahan määräiset saamiset sekä velat ja muut sitoumukset Suomen rahaksi, jollei ole käytetty tilinpäätöspäivän kurssia.*

2.4 Rahoituslaskelma

Rahoituslaskelman tehtävänä on selvittää, mistä yrityksen varat on hankittu ja mihin ne on käytetty tilikauden aikana. Rahoituslaskelma perustuu rahaan, jonka yritys on saanut ja maksanut. Näin ollen eri yrityksiä voidaan vertailla keskenään paremmin, kuin pelkän taseen ja tuloslaskelman pohjalta. Tilinpäätöstä laadittaessa nimittäin voidaan tehdä erilaisia arvostus- ja jaksotusratkaisuja, jotka puolestaan vaikuttavat tuloslaskelman ja taseen sisältöihin. Pienen kirjanpitovelvollisen ei tarvitse laatia rahoituslaskelmaa, jos kyseessä ei ole pörssiyritys. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006, 46 - 47.)

Kirjanpitoasetuksen 2. luvun 1. pykälän mukaan rahoituslaskelmasta on ilmentävä liiketoiminnan rahavirrat, investointien rahavirrat ja rahoituksen rahavirrat. Liiketoiminnan rahavirta osoittaa, kuinka paljon kirjanpitovelvollinen on liiketoiminnallaan pystynyt tuottamaan rahavaroja tilikauden aikana niin, ettei sen ole tarvinnut turvautua ulkopuolisiin rahoituslähteisiin. Investointien rahavirrat puolestaan kertovat, miten rahavirtoja on käytetty, jotta kerrytettäisiin pitkällä aikavälillä tulevia rahavirtoja. Rahoituksen rahavirrat osoittavat tilikauden aikana tapahtuneet muutokset omassa ja vierassa pääomassa. (Kirjanpitoasetus 2: 1.)

2.5 Toimintakertomus

Toimintakertomus on erillinen asiakirja, joka liitetään tilinpäätökseen. Se täydentää tuloslaskelman, taseen ja liitetietojen tarjoamaa informaatiota yrityksestä. Toimintakertomus ei ole pakollinen pienille kirjanpitovelvollisille. Toimintakertomus pitää sisällään tietoja olennaisista tapahtumista yrityksen kannalta. Tällaisia olennaisia tapahtumia voivat olla esimerkiksi suuret investoinnit, toiminnan laajentuminen uusille markkinoille ja uusi innovaatio markkinoilla. Toimintakertomuksessa arvioidaan myös yrityksen tulevaa kehitystä ja kerrotaan muun muassa mahdollisen tutkimustoiminnan laajuudesta. Usein toimintakertomukseen liitetään myös tietoja esimerkiksi yrityksen organisaatiosta, henkilöstöstä ja johdosta. (Tölli 2006, 167 - 170.)

3 TUNNUSLUVUT

Tunnusluvut lasketaan yleensä suhdelukumuotoisina tuloslaskelman, taseen ja rahavirtalaskelman perusteella. Suhdelukumuotoisuus tarkoittaa sitä, että jokin tilinpäätöksen erä suhteutetaan johonkin toiseen tilinpäätöksen erään. Laskettujen tunnuslukujen perusteella tilinpäätöksestä saatava informaatio voidaan tiivistää, jolloin pystytään vertailemaan eri tilikausia ja yrityksiä keskenään. Yrityksen tavoitteet ja tunnusluvun arvon muutos edelliseen vuoteen verrattuna on huomioitava tunnuslukujen tulkinnassa. On muistettava myös tarkastella tunnuslukuja yhtenä kokonaisuutena, eikä vain yksittäisinä lukuina. (Tölli 2006, 233.)

Tunnusluvut kuvaavat monesti yrityksen taloudellisia toimintaedellytyksiä. Taloudellisilla toimintaedellytyksillä tarkoitetaan yrityksen kannattavuuden ja rahoituksen tilaa. Rahoitusta voidaan analysoida vakavaraisuutena eli soliditeettina ja maksuvalmiutena eli likviditeettinä. (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 142.)

Tilinpäätösaineiston luotettavuus vaikuttaa erityisesti tunnuslukujen antamien mittaus-tulosten tarkkuuteen. Tunnusluvun toimivuuteen vaikuttavat myös sen validiteetti ja reliabiliteetti. Validiteetilla tarkoitetaan kykyä mitata sitä ominaisuutta, jota on tarkoitus mitata. Reliabiliteetilla tarkoitetaan puolestaan kykyä antaa mittaustuloksia, jotka eivät ole sattumanvaraisia. Toisin sanoen tunnusluvun on oltava luotettava. (Niskanen & Niskanen 2004, 111.)

3.1 Tilinpäätöksen oikaiseminen

Yritykset voivat vaikuttaa erilaisten harkinnanvaraisten kirjausten kautta tilinpäätöksensä sisältöön. Näin ollen yritysten tilinpäätökset on oikaistava ennen vertailua, jotta ne olisivat vertailukelpoisia keskenään. Tilinpäätöksen oikaiseminen on kuitenkin nykyään lähinnä tilinpäätöksen erien uudelleenjärjestelyä, koska tilinpäätöksiä koskeva lainsäädäntö ei anna yrityksille kovin paljon mahdollisuuksia tehdä omia ratkaisuja tilinpäätöksen kirjauksiin liittyen. (Kallunki, Kytönen & Martikainen 2004, 29; Niskanen & Niskanen 2004, 19.)

Oikaistun tuloslaskelman kaavassa on säilytetty käyttökate, jota ei esitetä enää kirjanpitolain perusteella virallisessa tuloslaskelmassa. Myös muut välitulokset poikkeavat oikaistussa tuloslaskelmassa virallisesta tuloslaskelmasta. Oikaistussa tuloslaskelmas-

sa käyttökateen jälkeen tuleva liiketulos kertoo tuloksen varsinaisen liiketoiminnan kustannusten jälkeen. Liiketulos saadaan ennen rahoitustuottoja ja -kuluja sekä veroja. Ennen satunnaisia tuottoja ja satunnaisia kuluja saadaan nettotulos, ja niiden jälkeinen tulos on kokonaistulos. Oikaistussa tuloslaskelmassa muun muassa aine- ja tarvikekäyttö ja valmistevaraston muutos saadaan laskemalla virallisen tuloslaskelman pohjalta. Monissa tapauksissa kyse on lähinnä erien uudelleenryhmittelystä. (Niskanen & Niskanen 2004, 61 - 65.)

Oikaistussa tuloslaskelmassa esiintyvä laskennallinen palkkakorjaus liittyy yrityksen omistajan työpanokseen. Yksityisen elinkeinonharjoittajan palkka ei sisälly tuloslaskelmaan, ja vain harvoissa tapauksissa henkilöyhtiön omistajan palkka voi olla kuluina. Koska yritystutkimuksessa analysoitavien yritysten on oltava vertailukelpoisia keskenään, on yrityksen tuottoon vaikuttavien avainhenkilöiden palkka- tai muut vastaavat kulut sisällytettävä tuloslaskelmaan. Palkkakorjauksen tekemistä suositellaan, jos omistajan työpanos on ilmeinen yrityksessä, ja lisäksi työpanosta vastaavaa palkkaa ei ole kirjattu kuluksi tuloslaskelmaan. Palkkakorjauksen määrä perustuu yrityksen liikevaihtoon. Jos yrityksen liikevaihto on vuodessa 70 000 - 400 000 euroa, palkkakorjaus henkilöä kohden on 20 000 euroa. Jos liikevaihto vuodessa on yli 400 000 euroa, palkkakorjaus henkilöä kohden on 30 000 euroa. Palkkakorjauksen suuruuteen ei vaikuta yksityisötöt tai osingonjaon määrä. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 16 - 17.)

Oikaistu tase poikkeaa virallisesta taseesta monella tavalla. Oikaistussa taseessa yhdistellään monia eriä, jotka esitetään erikseen virallisessa taseessa. Lisäksi oikaistussa taseessa on esimerkiksi leasingvastuukanta, jota ei ole ollenkaan virallisessa taseessa. Taseen oikaisussa eliminoidaan sellaiset vastaavat erät, joilla ei ole todellisuudessa tulontuottamiskykyä. Tarkoituksena on myös merkitä sellainen olennainen varallisuus näkyviin, jota ei ole merkitty viralliseen taseeseen. Taseessa näkymättömät velat esitetään puolestaan myös oikaistussa taseessa. (Niskanen & Niskanen 2004, 70; Salmi 2004, 117.)

3.2 Kannattavuus

Yrityksen kannattavuudella tarkoitetaan yrityksen kykyä tuottaa enemmän tuloja liiketoiminnallaan kuin menoja, jotka ovat syntyneet tulojen hankkimisen yhteydessä. Kannattavuus määritellään yleisesti pitkän aikavälin tulontuottamiskyvyksi, koska yri-

tyksen tulot ja menot voivat vaihdella paljonkin esimerkiksi investointien ajoittumisen ja suhdannevaihteluiden mukaan. (Kallunki, Kytönen & Martikainen 2004, 74.)

Absoluuttinen kannattavuus tarkoittaa erotusta, joka saadaan vähentämällä yrityksen tuotoista tilikaudelle jaksotetut menot. Tilinpäätöksestä laskettavat tunnusluvut ovat suhteellisia kannattavuusmittareita. Tällöin absoluuttinen kannattavuus jaetaan jollakin suhteuttavalla tilinpäätöserällä. (Niskanen & Niskanen 2004, 112.)

3.2.1 Liiketulosprosentti

Liiketulos saadaan oikaistusta tuloslaskelmasta, ja se eroaa virallisen tuloslaskelman liikevoitosta tehtyjen oikaisujen verran. Tällainen oikaisu voi olla esimerkiksi palkko-oikaisu. Tunnusluku saadaan jakamalla liiketulos liiketoiminnan tuotoilla. Liiketulosprosentti sopii lähinnä vain yksittäisen yrityksen kehityksen tarkkailuun, ja joissakin tapauksissa se soveltuu sisäiseen vertailuun tietyillä toimialoilla. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 56.)

$$\text{Liiketulos-\%} = \frac{\text{Liiketulos}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}} \times 100$$

Vaikka liikevoittoprosenttia ei vertailla yleisesti, Yritystutkimusneuvottelukunta on antanut seuraavat ohjearvot:

yli 10 %	hyvä
5 - 10 %	tydyttävä
alle 5 %	heikko

3.2.2 Nettotulosprosentti

Nettotulosprosentilla mitataan yrityksen toiminnan katetta, kun on ensin huomioitu kaikki säännölliset kulut ja tuotot (Kallunki ym. 2004, 79). Yrityksen nettotuloksen on oltava positiivinen, jotta liiketoiminta olisi kannattavaa. Muun muassa yrityksen voitonjakotavoitteet ja pyrkimykset vahvistaa yrityksen pääomarakennetta vaikuttavat nettotuloksen vaadittavaan tasoon ja riittävyys. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 57.)

$$\text{Nettotulos-\%} = \frac{\text{Nettotulos}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}} \times 100$$

3.2.3 Koko pääoman tuotto-%

Koko pääoman tuotto-% (return on assets, ROA) laskettaessa tulosta ennen rahoituskuluja ja veroja verrataan yritystoimintaan sitoutuneeseen koko pääomaan. Tunnusluvulla mitataan siis yrityksen kykyä tuottaa tulosta pääomalle, joka on sitoutunut toimintaan. Tunnusluvun jakajassa tulee käyttää tilikauden alun ja lopun keskiarvoa. Jos yrityksen oikaistu oma pääoma on tilikaudella negatiivinen, kokonaispääoma on tällöin vähintään yhtä suuri kuin vieras pääoma. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 58.)

$$\text{Koko pääoman tuotto-\%} = \frac{\text{Nettotulos} + \text{rahoituskulut} + \text{verot (12 kk)}}{\text{Oikaistun taseen loppusumma keskimäärin}} \times 100$$

Yritystutkimusneuvottelukunta on antanut koko pääoman tuotto-%:lle seuraavat ohjeet:

yli 10 %	hyvä
5 - 10 %	tydyttävä
alle 5 %	heikko

3.2.4 Sijoitetun pääoman tuotto-%

Sijoitetun pääoman tuotto-% (return on investment, ROI) -tunnusluvun jakajana on omistajien ja velkojien sijoittama pääoma yritykseen. Sijoitettu pääoma pitää sisälleen oikaistun oman pääoman ja sijoitetun vieraan pääoman. Sijoitettuun vieraaseen pääomaan kuuluvat kaikki ne vieraan pääoman erät, joista maksetaan korko tai tuotto. Myös tässä tunnusluvussa Yritystutkimusneuvottelukunta suosittelee, että jakajana oleva sijoitettu pääoma lasketaan tilikauden alun ja lopun keskiarvona. Jos yrityksen oikaistu oma pääoma on tilikaudella negatiivinen, kokonaispääoma on tällöin vähintään yhtä suuri kuin vieras pääoma (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 59). Sijoitetun pääoman tuotto-% kertoo, kuinka suuri tuotto saadaan yritykseen sijoitetulle korolliselle pääomalle. (Niskanen & Niskanen 2004, 115.)

$$\text{Sijoitetun pääoman tuotto-\%} = \frac{\text{Nettotulos} + \text{rahoituskulut} + \text{verot (12 kk)}}{\text{Sijoitettu pääoma keskimäärin tilikaudella}} \times 100$$

Sijoitetun pääoman tuotto prosentille on määritelty ohjeellisia arviointikriteereitä. Seuraavia arviointikriteereitä suosivat Leppiniemi ja Leppiniemi (2006, 227):

yli 15 %	hyvä
9 - 14,9 %	tydyttävä
0 - 8,9 %	välttävä
negatiivinen	heikko

3.2.5 Oman pääoman tuotto prosentti

Oman pääoman tuotto prosentti (return on equity, ROE) kertoo, kuinka paljon kyetään tekemään tuottoa omistajilta saaduille pääomille. Yritystutkimusneuvottelukunnan mukaan tunnusluvun tase-erät tulee laskea tilikauden alun ja lopun keskiarvoina.

Oman pääoman tuotto prosenttia tulisi verrata ensisijaisesti tuotto vaatimukseen, jonka yrityksen omistajat ovat asettaneet. (Niskanen & Niskanen 2004, 116.)

$$\text{Oman pääoman tuotto-\%} = \frac{\text{Nettotulos (12 kk)}}{\text{Oikaistu oma pääoma keskimäärin tilikaudella}} \times 100$$

3.3 Maksuvalmius

Maksuvalmiudella eli likviditeetillä tarkoitetaan yrityksen kykyä suoriutua lyhytaikaisista erääntyvistä maksusitoumuksistaan. Maksuvalmius siis kuvaa yrityksen rahoituksen riittävyttä lyhyellä aikavälillä. Yrityksellä on oltava riittävästi kassavarantoja tai muuta nopeasti rahaksi muutettavaa omaisuutta maksuvalmiuden ollessa hyvällä tasolla. Toisaalta myös korkea maksuvalmius sitoo omaisuutta kassavarantoihin, mikä ei ole hyvä asia, koska kassavarannot ovat huonosti tuottavia. Tämän takia maksuvalmiuden ei suositella olevan tarpeettoman korkea. (Kallunki ym. 2004, 84.)

Yrityksen likvidit varat kuvaavat maksuvalmiutta, joka on heti yrityksen käytössä. Esimerkiksi taseesta käyvät ilmi kassavarat ja heti nostettavissa olevat pankkitalletukset, mutta näitä ei kuitenkaan yleensä eritellä taseessa. Myös tase-erät, jotka ovat hel-

posti muutettavissa rahaksi edustavat maksuvalmiutta. Tällaisia tase-eriä ovat muun muassa pörssinoteeratut arvopaperit ja monesti myös myyntisaamiset ja vaihto-omaisuus. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006, 238 - 239.)

Maksuvalmiuden tunnuslukujen pohjana ovat taseen lyhytvaikutteiset erät, joita kutsutaan käyttöpääomaksi. Käyttöpääoma voidaan jakaa bruttokäyttöpääomaan ja nettokäyttöpääomaan. Bruttokäyttöpääomaan sisältyvät yrityksen vaihto-omaisuus ja rahoitusomaisuus. Vaihto-omaisuuteen kuuluvat erilaiset varastot, ja rahoitusomaisuuteen kuuluvat kassa, myyntisaamiset ja jälkimarkkinakelpoiset arvopaperit. Nettokäyttöpääoma puolestaan saadaan, kun yrityksen lyhytaikaiset velat vähennetään bruttokäyttöpääomasta. (Niskanen & Niskanen 2004, 117.)

3.3.1 Quick ratio

Quick ratio mittaa, kuinka yritys selviytyy lyhytaikaisista veloistaan pelkällä rahoitusomaisuudellaan. Tunnusluvun osoittajasta vähennetään osatuloutuksen saamiset ja nimittäjästä lyhytaikaiset saadut ennakot. Quick ratio mittaa vain tilannetta tilinpäätöshetkellä, joten tilikauden aikana maksuvalmius voi vaihdella melko paljon. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 66 - 67.)

$$\text{Quick ratio} = \frac{\text{Rahoitusomaisuus} - \text{osatuloutuksen saamiset}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma} - \text{lyhytaikaiset saadut ennakot}}$$

Yritystutkimusneuvottelukunta on antanut quick ratiolle seuraavat ohjearvot:

yli 1	hyvä
0,5 - 1	tydyttävä
alle 0,5	heikko

3.3.2 Current ratio

Current ratio mittaa hieman pidemmällä aikavälillä maksuvalmiutta kuin quick ratio. Tunnusluvussa myös vaihto-omaisuus voidaan realisoida, jotta selvittää lyhytaikaisista velvoitteista. Myös current ratio mittaa vain tilinpäätöshetken tilannetta, joten tili-

kauden aikana maksuvalmius voi vaihdella. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 67.)

$$\text{Current ratio} = \frac{\text{Vaihto-omaisuus} + \text{rahoitusomaisuus}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma}}$$

Yritystutkimusneuvottelukunta on antanut current ratiolle seuraavat ohjearvot:

yli 2	hyvä
1 - 2	tyydyttävä
alle 1	heikko

3.3.3 Nettokäyttöpääomaprosentti

Nettokäyttöpääomaprosentti (working capital to sales ratio) -tunnusluvussa nettokäyttöpääoma suhteutetaan liikevaihtoon. Nettokäyttöpääoma kertoo, kuinka suuri osuus yrityksen vaihto- ja rahoitusomaisuudesta on rahoitettu omalla pääomalla ja pitkäaikaisella vieraalla pääomalla. Kun nettokäyttöpääomaprosenttia tarkastellaan useina vuosina, voidaan tunnusluvun ajatella kuvaavan yrityksen maksuvalmiuden kehitystä suhteessa liikevaihdon kehitykseen. (Niskanen & Niskanen 2004, 121.)

$$\text{Nettokäyttöpääoma-\%} = \frac{\text{Nettokäyttöpääoma}}{\text{Liikevaihto (12 kk)}} \times 100$$

3.4 Vakavaraisuus

Vakavaraisuudella tarkoitetaan yrityksen kykyä suoriutua sitoumuksistaan pitkällä aikavälillä. Vakavaraisuuden tunnusluvut kuvaavat useimmiten yrityksen oman ja vieraan pääoman suhdetta. Vakavaraisella yrityksellä on omaa pääomaa niin paljon, että huonoinakin aikoina yritys kykenee kattamaan pitkällä aikavälillä vieraasta pääomasta syntyneet korot. (Niskanen & Niskanen 2004, 130.)

3.4.1 Omavaraisuusaste

Omavaraisuusaste (equity to assets) mittaa yrityksen vakavaraisuuden lisäksi yrityksen tappionsietokykyä ja kykyä selviytyä pitkän aikavälin sitoumuksistaan. Tunnusluku lasketaan suhteuttamalla oikaistu oma pääoma oikaistuun taseen loppusummaan. Taseen loppusummasta vähennetään saadut ennakot, jotka liittyvät esimerkiksi keskeneräiseen työhön tai projektiin. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 61.)

$$\text{Omavaraisuusaste} = \frac{\text{Oikaistu oma pääoma}}{\text{Oikaistun taseen loppusumma} - \text{saadut ennakot}} \times 100$$

Yritystutkimusneuvottelukunta on antanut omavaraisuusasteelle seuraavat ohjearvot:

yli 40 %	hyvä
20 - 40 %	tyydyttävä
alle 20 %	heikko

3.4.2 Suhteellinen velkaantuneisuus

Suhteellinen velkaantuneisuus (debt to sales) -tunnusluvussa yrityksen velat suhteutetaan yrityksen liikevaihtoon. Tunnuslukua voidaan käyttää yritysten väliseen vertailuun vain silloin, kun vertailtavat yritykset ovat samalla toimialalla. Eri toimialojen välinen vertailu ei kannata, koska eri toimialojen kustannus- ja taserakenteet voivat olla keskenään täysin erilaiset. (Niskanen & Niskanen 2004, 132.)

$$\text{Suhteellinen velkaantuneisuus} = \frac{\text{Oikaistun taseen velat} - \text{saadut ennakot}}{\text{Liikevaihto (12 kk)}} \times 100$$

Yritystutkimusneuvottelukunta on tunnusluvun toimialasidonnaisuudesta huolimatta antanut tuotannollisille yrityksille seuraavat ohjearvot:

alle 40 %	hyvä
40 - 80 %	tyydyttävä
yli 80 %	heikko

4 YRITYKSEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Yrityksen toimintaympäristö vaikuttaa merkittävästi yrityksen toimintaan ja menestykseen. Jotta yritykset kykenisivät vastaamaan ympäristön asettamiin vaatimuksiin ja haasteisiin mahdollisimman hyvin, niiden on tiedettävä, mitä niiden ympärillä tapahtuu. Toimintaympäristöä analysoitaessa voidaan toisistaan erottaa makroympäristö ja lähiympäristö. (Viitala & Jylhä 2002, 42; Bergström & Leppänen 2011, 48.)

4.1 Makroympäristö

Makroympäristöön kuuluvat poliittinen ja yhteiskunnallinen ympäristö, taloudellinen ympäristö, teknologinen ympäristö, demografinen ympäristö, ekologinen ympäristö sekä sosiokulttuurinen ja kansainvälinen ympäristö. Yritys ei pysty vaikuttamaan näiden tekijöiden kehitykseen toiminnallaan. (Bergström & Leppänen 2011, 48.)

4.1.1 Poliittinen ja yhteiskunnallinen ympäristö

Poliittisella ja yhteiskunnallisella ympäristöllä tarkoitetaan yhteiskunnallisten päättäjiä, kuten hallituksen ja eduskunnan toimintaa, joka säätää, mahdollistaa ja ohjaa yritysten päätöksentekoa esimerkiksi lainsäädännön avulla. Yhteiskuntapolitiikka vaikuttaa ainakin välillisesti yrityksen toimintaan, sillä muun muassa veropolitiikka ja erilaiset tukitoimet vaikuttavat yritysten tuloksellisuuteen. Yritysten toimintaan vaikuttavat muun muassa työmarkkina- ja sosiaalipolitiikka, yhdyskuntasuunnittelu, energia- ja ympäristökysymykset, poliittiset asenteet sekä lainsäädännön kehitys. (Bergström & Leppänen 2011, 50.)

4.1.2 Taloudellinen ympäristö

Keskeinen tekijä taloudellisessa ympäristössä on kokonaisostovoima. Siihen vaikuttavat muun muassa maan tai alueen talouskasvu ja tuottavuus sekä vauraus- tai köyhyysaste. Myös kuluttajien tulot, suhdanteet, kulutuksen rakenteen muutokset ja kansainväliset sopimukset vaikuttavat kokonaisostovoimaan. Suhdanteet kuvaavat talouden kehitystä, ja ne vaikuttavat esimerkiksi työllisyyteen, inflaatioon ja ostoihin. Kansainväliset sopimukset ovat muun muassa EU:ssa tai EU:n ja muiden maiden välillä tehtyjä sopimuksia, jotka voivat liittyä esimerkiksi kalastukseen tai maatalouteen. Yrityksen taloudelliseen ympäristöön vaikuttavat myös työllisyys ja työttömyysaste. Ne

kuvaavat talouden kehitystä, mutta vaikuttavat yhtälailla myös yksittäisen yrityksen, alueen tai alan päätöksentekoon. (Bergström & Leppänen 2011, 52 - 53; Viitala & Jylhä 2013, 45.)

4.1.3 Teknologinen ympäristö

Teknologian kehitys tarjoaa yrityksille jatkuvasti uusia mahdollisuuksia toiminnan kehittämiseksi. Teknologian kehittyminen on vaikuttanut monen alan kehitykseen myönteisesti, ja lisäksi muun muassa raaka-aineiden hyväksikäyttöön, tuotekehittelyyn ja valmistusmenetelmiin on tullut uusia mahdollisuuksia. Lisäksi teknologian kehitys on mahdollistanut paremman asiakas- ja sidosryhmäsuhteiden hoidon. Toinen puoli teknologian kehittymisessä on, että se saattaa hävittää täysin kokonaisia tuotteita, toimintatapoja, menetelmiä ja toimialoja. (Bergström & Leppänen 2011, 54 - 55.)

4.1.4 Demografinen ympäristö

Demografiset tekijät tarkoittavat väestöön liittyviä tekijöitä eli väestön määrää, koostumusta ja jakaantumista maantieteellisesti. Selvitettäessä väestöllisiä tekijöitä voidaan tutkia esimerkiksi väestömäärien kehitystä, selvittää eri-ikäisten osuutta väestöstä sekä arvioida muuttoliikettä maahan ja maasta pois. Väestön ikääntymisestä seuraa uusia haasteita poliittiselle, sosiaaliselle ja taloudelliselle päätöksenteolle. Myös yritysten on tulevaisuudessa otettava huomioon väestönmuutokset ja niiden vaikutukset kulutus- ja ostotottumuksiin. (Bergström & Leppänen 2011, 56.)

4.1.5 Ekologinen ympäristö

Kuluttajat ja päätöksentekijät ovat nykyään entistäkin tietoisempia luonnonvarojen vähenemisestä, saastumisesta ja ilmastonmuutoksista. Ekologisuus onkin syytä huomioida esimerkiksi mietittäessä pakkausvaihtoehtoja, tuotantotapoja, raaka-ainevalintoja ja kuljetusmuotoja. Lainsäädäntö ja kansainväliset sopimukset ohjaavat myös osaltaan yrityksiä toimimaan ekologisesti. Ekologisuutta selvitettäessä on tullut myös käyttöön erilaisia mittareita, kuten vihreä bruttokansantuote ja ekologinen jalanjälki. Lisäksi yritykset voivat osoittaa erilaisilla merkinnöillä ja merkeillä, että he ottavat ympäristön huomioon toimintatavoillaan. Tällaisia merkkejä ovat esimerkiksi ympäristömerkit. (Bergström & Leppänen 2011, 58 - 59; Viitala & Jylhä 2013, 48.)

4.1.6 Sosiokulttuurinen ja kansainvälinen ympäristö

Kulttuuri ohjaa yhteisön elämää joka päivä. Yhteiskunta vaikuttaa ihmisten perusarvoihin, uskomuksiin, normeihin ja käyttäytymiseen. Arvot vaikuttavat myös ostokäyttäytymiseen, ja lisäksi ihmiset muodostavat käsityksiä yrityksistä sen perusteella, miten nämä toteuttavat tärkeinä pidettyjä arvoja. Kulttuuri myös vaikuttaa sosiaaliseen ympäristöömme. Sosiaalisessa ympäristössämme näkyvät nykyään muun muassa vapaa-ajan arvostus ja elämäntyyli muutokset entistä enemmän. (Bergström & Leppänen 2011, 60 - 61.)

Kansainvälisyys merkitsee ennen kaikkea kykyä kohdata uusia kulttuureja, kun yhteiskunta ja työpaikat muuttuvat entistä monikulttuurisemmiksi. Kilpailu ja potentiaalisten asiakkaiden määrä lisääntyy markkinoiden laajetessa, ja kilpailusta tulee entistä intensiivisempää ja verkostoituneempaa. Rajaton maailmantalous vaikuttaa merkittävästi yrityksen toimintaan, mutta samalla sen markkinapotentiaali kasvaa markkinoiden laajetessa. (Viitala & Jylhä 2013, 48.)

4.2 Lähiympäristö

Lähiympäristöön kuuluvat muun muassa markkinat ja kysyntä, kilpailu sekä verkostot ja kumppanit. Näihin tekijöihin yritys pystyy vaikuttamaan jonkin verran toiminnallaan. (Bergström & Leppänen 2011, 48.)

4.2.1 Markkinat ja kysyntä

Ostavat asiakkaat tai asiakkaat, jotka voidaan saada ostamaan muodostavat markkinat. Yrityksen markkinat voivat olla kuluttaja-, yritys-, yhteisö- tai jälleenmyyjämarkkinoilla. Kokonaismarkkinat ovat puolestaan kaikki ne markkinat yhteensä, joille tuotetta pystytään markkinoimaan. Yrittäjän täytyy tuntea asiakkaiden tarpeet menestyäkseen, joten hänen on tarpeen selvittää muun muassa seuraavat asiat: potentiaalisten ostajien määrä, millaisia ostajia on, miten ja paljonko asiakkaat ostavat, markkinoiden todelliset tarpeet, tarpeet tulevaisuudessa sekä asiakasryhmien saavutettavuus. (Bergström & Leppänen 2011, 64 - 65.)

Kysyntä tarkoittaa sitä määrää hyödykettä, jonka yrityksen toiminta-alueella olevat asiakkaat haluavat ostaa tietyssä aikana. Kysyntään vaikuttavat muun muassa ostajista

ja yrityksistä johtuvat tekijät, yhteiskunnalliset tekijät ja maailmanlaajuisesti vaikuttavat tekijät. Yritys voi vaikuttaa kysyntään myös itse esimerkiksi tuotteiden ja niiden laadun avulla, hinnoilla, mainonnalla ja muilla markkinointitoimenpiteillä. Ostohalu-kuuteen vaikuttaa myös yrityksen imago ja kilpailutilanne alalla. (Bergström & Leppänen 2011, 65 - 66.)

4.2.2 Kilpailu

Yritykset kilpailevat keskenään muun muassa asiakkaiden ostovoimasta, pätevistä työntekijöistä sekä hyvistä tavarantoimittajista ja alihankkijoista ostomarkkinoilla. Yrityksen tulisikin kyetä eriyttämään liikeideansa ja löytämään jokin etu muihin yrityksiin nähden. Kilpailijat pitää tuntea hyvin, ja tietoa on hankittava kattavasti myös esimerkiksi toimialasta, tulevaisuuden näkymistä toimialalla sekä kilpailuympäristöstä ja markkinatilanteesta kyseisellä toiminta-alueella. On myös syytä miettiä, että kilpailevatko muutkin toimialat samojen asiakkaiden kiinnostuksesta. (Viitala & Jylhä 2013, 46 - 47; Bergström & Leppänen 2011, 81.)

Kilpailulainsäädännön tunteminen on tärkeää, koska se ohjeistaa, miten markkinoilla saa toimia. Joillakin toimialoilla vapaan kilpailun säännökset muuttuvat melko usein, joten näillä aloilla on erityisen tärkeää olla ajan tasalla ja ennakoida tulevia muutoksia. Lainsäädäntö mahdollistaa myös tuotteen tai palvelun suojauksen esimerkiksi patentilla. (Viitala & Jylhä 2013, 47.)

4.2.3 Verkostot ja kumppanit

Asiakkaiden ja kilpailijoiden lisäksi yritykselle tärkeitä kumppaneita ovat muun muassa toimittajat, alihankkijat, markkinointikanavan jäsenet, omistajat ja rahoittajat. Myös valtio ja kunnat ovat tärkeitä kumppaneita, koska ne voivat toimia esimerkiksi rahoittajina tai kumppaneina yhteistyöhankkeissa. Etenkin onnistunut alihankinta on yritykselle tärkeää, koska alihankkijoilla on resursseja tuottaa sellaisia asioita, joita yritys ei itse pysty valmistamaan. Markkinointikanavan jäseniä ovat muun muassa tukku- ja vähittäiskaupat sekä varastointi- ja kuljetusliikkeet. Markkinointikanavaa välittäessä yrityksen on mietittävä, haluaako se käyttää jakeluportaita vai myykö yritys suoraan lopulliselle asiakkaalle. Myös verkostojen merkitys on nykyään korostunut yritysten toiminnassa. Verkoston ideana on, että kaikki verkoston osapuolet sekä hyö-

dyttävät kokonaisuutta että hyötyvät kokonaisuudesta. Näin ollen suhteiden hoitaminen on ensisijaisen tärkeää. (Bergström & Leppänen 2011, 93 - 94.)

5 YRITYS X:N TUNNUSLUKUANALYYSI

Toimeksiantoyrityksenäni on vuonna 2006 perustettu haminalainen kahvila-ravintola, josta käytän opinnäytetyössäni nimeä Yritys X. Yritys X:n yhtiömuotona on yksityinen elinkeinonharjoittaja. Kahvilan tuotevalikoimaan kuuluvat erilaiset pullat ja voileivät sekä muut suolaiset leivonnaiset. Arkisin kahvilassa tarjolla on myös aamuisin puuroa ja aamupäivällä lounasta. Lounasta on yleensä tarjolla yhtä tai kahta eri vaihtoehtoa. Asiakaspaiikkoja kahvilassa on parisenkymmentä, ja tällä hetkellä kahvilassa työskentelee vain yrityksen omistaja. Vuosina 2010 - 2013 yrityksessä on välillä ollut omistajan lisäksi myös toinen työntekijä.

5.1 Tilinpäätöksen oikaiseminen

Vertailukelpoisuuden saavuttamiseksi Yritys X:n viralliset tilinpäätökset oli oikaistava ennen tunnuslukujen laskemista. Vuosien 2010 - 2013 tuloslaskelmiin ei juuri tarvinnut tehdä oikaisuja, vaan kyse oli lähinnä vain erien uudelleenryhmittelystä. Tällaisia uudelleenryhmittelyjä ovat esimerkiksi oikaistun tuloslaskelman aine- ja tarvikekäyttö, joka on laskettu virallisen tuloslaskelman eristä ”ostot tilikauden aikana” ja ”varastojen muutos”. Myös oikaistussa tuloslaskelmassa esiintyvä ”henkilöstökulut” on laskettu virallisen tuloslaskelman eristä ”palkat ja palkkiot”, ”eläkekulut” ja ”muut henkilösivukulut”. Vuosien 2010 ja 2012 liikevaihdon ollessa yli 70 000 euroa, oikaistuihin tuloslaskelmiin oli tehtävä myös laskennalliset palkkakorjaukset. Kyseessä olevina vuosina omistajan työpanos yrityksessä on ollut ilmeinen. Oikaistut tuloslaskelmat on esitetty liitteessä 1.

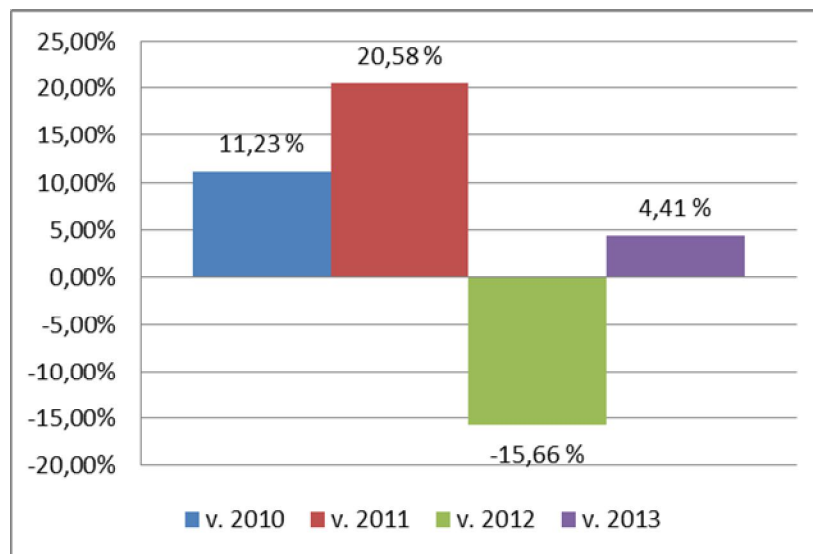
Yritys X:n taseisiin ei tarvinnut tehdä ollenkaan oikaisuja. Tarvittavat luvut saatiin suoraan virallisista taseista ja tase-erittelyistä. Oikaistut taseet on esitetty liitteessä 2.

5.2 Kannattavuus

Yritys X:n kannattavuutta mitataan liiketulosprosentilla, nettotulosprosentilla, kokopääoman tuotto prosentilla, sijoitetun pääoman tuotto prosentilla ja oman pääoman tuotto prosentilla. Yritys X:n liiketulosprosentti on ollut Yritystutkimusneuvottelukun-

nan ohjearvojen mukaan hyvä vuosina 2010 ja 2011. Erityisesti vuoden 2011 liiketulosprosentti on ollut hyvä, koska oikaistuun tuloslaskelmaan ei ole tarvinnut tehdä laskennallista palkkakorjausta. Vuonna 2012 liiketulosprosentti on ollut -15,66 %, koska liiketoiminnan kulut ovat olleet suuret liiketoiminnan tuottoihin verrattuna. Liiketulos oli negatiivinen, koska henkilöstökulut olivat kasvaneet yli puolella edelliseen vuoteen verrattuna ja laskennallinen palkkakorjaus on lisäksi tehty oikaistuun tuloslaskelmaan liikevaihdon ollessa yli 70 000 euroa. Vuonna 2012 yrityksen omistaja teki välillä lyhyempää työpäivää, joten henkilöstökulut kasvoivat kyseisenä vuonna.

Vuonna 2013 liiketulosprosentti jäi myös heikoksi liiketoiminnan kulujen ollessa suuret. Vuoden 2013 liikevaihto oli pienentynyt vuoteen 2012 verrattuna, ja samalla henkilöstökulut olivat hieman kasvaneet edellisestä vuodesta. Kasvaneet henkilöstökulut johtuivat siitä, että yrittäjä joutui palkkaamaan apua poikki menneen solisluunsa takia. Yrityksen liikevaihdon vaihtelut tarkasteluvuosina johtuivat asiakasmäärien vaihteluista. Syynä asiakasmäärien vaihteluun olivat erilaiset rakennushankkeet lähialueella. Yritys X:n liiketulosprosentti vuosilta 2010 - 2013 on esitetty kuvassa 1.

Kuva 1. Liiketulosprosentin kehitys

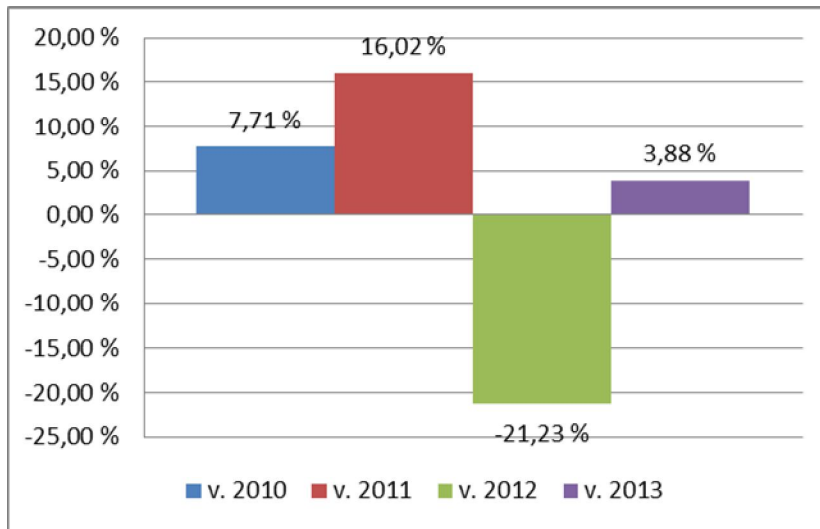
Toimialan liiketulosprosentin mediaani on ollut vuosina 2010 - 2013 ohjearvojen mukaan heikko. Toimialan liiketulosprosentin mediaani vuosittain on esitetty taulukossa 1. Toimialan liiketulosprosentin mediaaniin verrattuna Yritys X:n liiketulosprosentti on ollut parempi kaikkina muina vastaavina vuosina paitsi vuonna 2012.

Taulukko 1. Liiketulosprosentin mediaani toimialalla (Finnveran tilinpäätöstilastot 2014)

Finnveran tilinpäätöstilastot muuttujina Toimiala, Muuttuja, Keskiluku ja Vuosi	
	56102 Kahvila- ravintolat
	Liiketulos, %
	Mediaani
2010	1
2011	1,7
2012	0,9
e2013	1,3

Yritys X:n nettotulosprosentti on ollut parhaimmillaan vuonna 2011. Vuonna 2010 laskennallinen palkkakorjaus vaikutti osaltaan yrityksen nettotulokseen, vaikka muuten vuosina 2010 ja 2011 esimerkiksi aine- ja tarvikekäyttö ja henkilöstökulut ovat olleet suunnilleen samansuuruiset. Vuonna 2010 myös tunnusluvun jakajana olevat liike-toiminnan tuotot ovat olleet suuremmat kuin vuonna 2011. Vuonna 2012 yrityksen nettotulos on ollut negatiivinen, johon on vaikuttanut eniten tilikauden laskennallinen palkkakorjaus ja yli puolet suuremmat henkilöstökulut kuin vuosina 2010 ja 2011. Yrityksen omistaja teki välillä vuonna 2012 lyhyempää työpäivää, joten henkilöstökulut ovat kasvaneet.

Vuonna 2013 henkilöstökulut olivat hieman kasvaneet vuoteen 2012 verrattuna, koska yrityksen omistaja joutui palkkaamaan apua poikki menneen solisluunsa takia. Laskennallista palkkakorjausta ei tarvinnut tehdä vuonna 2013 liikevaihdon ollessa alle 70 000 euroa. Myös välittömät verot ovat olleet pienemmät kuin muina tarkasteluvuosina. Koska yrityksen nettotulosprosentti on ollut positiivinen kaikkina muina tarkasteluvuosina paitsi vuonna 2012, voidaan yrityksen toimintaa pitää kannattavana. Yritys X:n nettotulosprosentti on esitetty vuosilta 2010 - 2013 kuvassa 2.

Kuva 2. Nettotulosprosentin kehitys

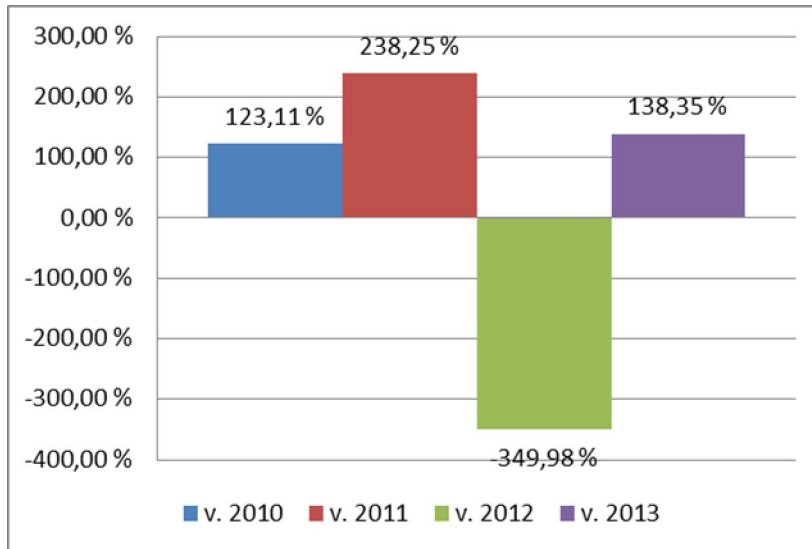
Toimialan nettotulosprosentin mediaani on ollut parhaimmillaan vuonna 2013 arvon ollessa 0,5. Vuonna 2012 tunnusluvun mediaani oli negatiivinen. Yritys X:n nettotulosprosentti oli kaikkina muina vuosina toimialan mediaania parempi paitsi vuonna 2012. Toimialan nettotulosprosentin mediaani on esitetty vuosilta 2010 - 2013 taulukossa 2.

Taulukko 2. Nettotulosprosentin mediaani toimialalla (Finnveran tilinpäätöstilastot 2014)

Finnveran tilinpäätöstilastot muuttujina Toimiala, Muuttuja, Keskiluku ja Vuosi	
	56102 Kahvila- ravintolat
	Nettotulos, %
	Mediaani
2010	0
2011	0
2012	-0,4
e2013	0,5

Yritys X:n koko pääoman tuotto prosentti on ollut hyvä kaikkina muina tarkasteluvuosina paitsi vuonna 2012. Vuonna 2012 tunnusluku oli negatiivinen. Vuosina 2010 ja 2011 tunnusluvun jakajana oleva kokonaispääoma on ollut huomattavasti pienempi kuin jaettavana olevat nettotulos, rahoituskulut ja verot. Jakajassa on käytetty vain oikaistua vierasta pääomaa, koska tilikausilla oikaistu oma pääoma oli negatiivinen. Vuonna 2012 nettotulos oli negatiivinen, koska oikaistussa tuloslaskelmassa on ollut

mukana muun muassa laskennallinen palkkakorjaus. Myös henkilöstökulut olivat kasvaneet edellisiin vuosiin verrattuna. Jakajana on myös vuonna 2012 käytetty vain oikaistua vierasta pääomaa, koska tilikauden oikaistu oma pääoma oli negatiivinen. Vuonna 2013 tunnusluvun jakajana on käytetty kokonaispääomaa, koska oikaistu oma pääoma oli kääntynyt positiiviseksi. Kokonaispääoma on jokaisena tarkasteluvuotena laskettu tilikauden alun ja lopun keskiarvona. Yritys X:n koko pääoman tuotto prosentti on esitetty vuosilta 2010 - 2013 kuvassa 3.

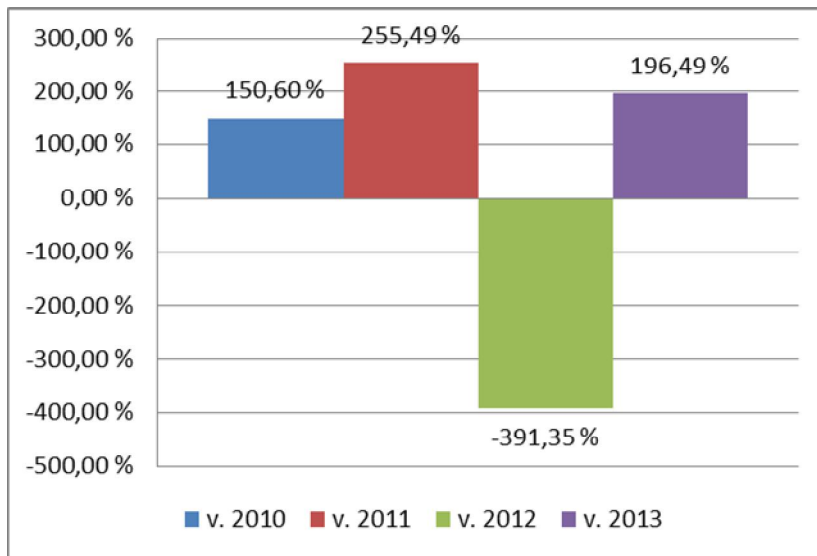
Kuva 3. Koko pääoman tuotto prosenttien kehitys

Toimialan koko pääoman tuotto prosenttien mediaani vuosilta 2010 - 2013 on esitetty taulukossa 3. Toimialan mediaani on ollut Yritystutkimusneuvottelukunnan ohjearvojen mukaan heikko vuosina 2010 ja 2012. Vuosina 2011 ja 2013 tunnusluvun mediaani on ollut tyydyttävällä tasolla. Yritys X:n koko pääoman tuotto prosentti on siis ollut huomattavasti parempi kaikkina muina vastaavina vuosina paitsi vuonna 2012.

Taulukko 3. Koko pääoman tuotto-%:n mediaani toimialalla (Finnveran tilinpäätöstilastot 2014)

Finnveran tilinpäätöstilastot muuttujina	
Toimiala, Muuttuja, Keskiluku ja Vuosi	
	56102 Kahvila-ravintolat
	Kokonaispääoman tuotto-%
	Mediaani
2010	2,8
2011	5,3
2012	2,9
e2013	5,1

Yritys X:n sijoitetun pääoman tuotto-% on ollut hyvä kaikkina muina tarkastelu vuosina paitsi vuonna 2012. Tunnusluvun arvo on ollut korkeimmillaan 255,49 % vuonna 2011. Tunnusluvun arvoon on vaikuttanut melko hyvän nettotuloksen lisäksi pitkäaikaisen vieraan pääoman pienentyminen verrattuna vuoteen 2010. Vuoden 2012 negatiiviseen tunnusluvun arvoon on vaikuttanut eniten tilikauden negatiivinen nettotulos. Vuosina 2010 - 2012 tunnusluvun jakajasta on jätetty pois oikaistu oma pääoma, koska kyseessä olevina vuosina se on ollut negatiivinen. Vuonna 2013 sijoitettuun pääomaan on lukeutunut puolestaan vain oikaistu oma pääoma, koska yrityksellä ei ollut enää ollenkaan korollista vierasta pääomaa. Sijoitettu pääoma on jokaisena tarkasteluvuotena laskettu tilikauden alun ja lopun keskiarvona. Yritys X:n sijoitetun pääoman tuotto-% vuosilta 2010 - 2013 on esitetty kuvassa 4.

Kuva 4. Sijoitetun pääoman tuotto-%n kehitys

Yritys X:n sijoitetun pääoman tuotto-% on ollut huomattavasti parempi kuin toimialan tunnusluvun mediaani vuosina 2010, 2011 ja 2013. Toimialan sijoitetun pääoman tuotto-%n mediaani on esitetty taulukossa 4.

Taulukko 4. Sijoitetun pääoman tuotto-%n mediaani toimialalla (Finnveran tilinpäätöstilastot 2014)

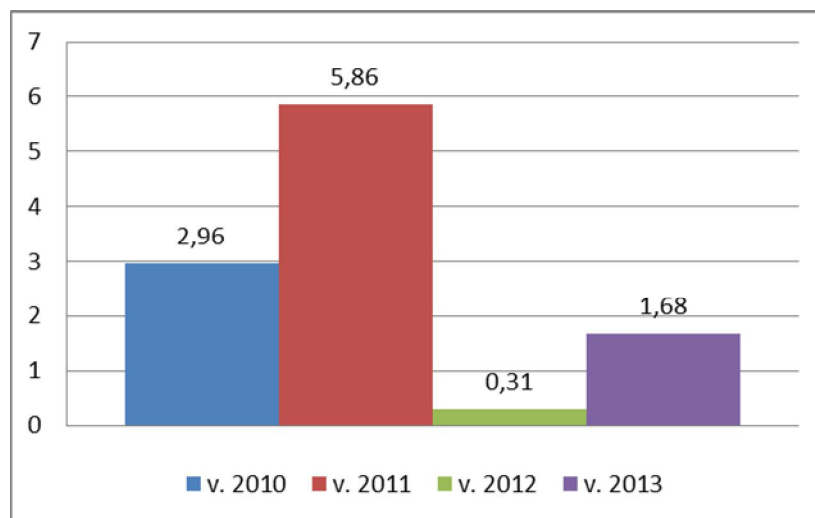
Finnveran tilinpäätöstilastot muuttujina	
Toimiala, Muuttuja, Keskiluku ja Vuosi	
	56102 Kahvila-ravintolat
	Sijoitetun pääoman tuotto-%
	Mediaani
2010	3
2011	6,3
2012	4,1
e2013	8,3

Yritys X:n oman pääoman tuotto-% on vuosina 2010 ja 2011 ollut negatiivinen, koska yrityksen oikaistu oma pääoma on myös ollut negatiivinen. Vuonna 2010 tunnusluvun arvo on ollut -151,87 % ja vuonna 2011 arvo on ollut -435,89 %. Tilikauden tulokset eivät ole riittäneet kattamaan yksityisnostoja ja negatiivista peruspääomaa tilikausien alussa. Vuonna 2012 oman pääoman tuotto-%n arvo on ollut 1628,82

%. Tunnusluvun arvo on kuitenkin harhaan johtava, koska sekä nettotulos että oikaistu oma pääoma ovat olleet negatiivisia. Vuonna 2013 tunnusluvun arvo on ollut 1096,87 %. Vuoden 2013 lopun oikaistu oma pääoma on ollut positiivinen, mutta kun huomiioon on otettu myös tilikauden alun negatiivinen oikaistu oma pääoma, tilanne muuttuu. Alkuvuoden negatiivinen oikaistu oma pääoma on pienentänyt tunnusluvun jakajan arvoa niin paljon, että vuoden 2013 tunnusluvun arvo on ollut todella suuri.

5.3 Maksuvalmius

Yritys X:n maksuvalmiutta mitataan seuraavilla tunnusluvuilla: quick ratio, current ratio ja nettokäyttöpääomaprocentti. Yritys X:n quick ratio on ollut Yritystutkimusneuvottelukunnan ohjearvojen mukaan hyvä kaikkina muina vuosina paitsi vuonna 2012. Yrityksellä on ollut melko vähän lyhytaikaisia velkoja, ja nämä velat ovat pitäneet sisällään pääsääntöisesti vain ennakonpidätysvelkoja, sotu-velkoja ja alv-velkoja. Yrityksen rahoitusomaisuus on koostunut lähinnä kassavaroista ja lisäksi pitkäaikaisista saamisista vuosina 2010 ja 2011. Vuonna 2012 Yritys X:n quick ratio on ollut heikko ohjearvojen mukaan. Heikko arvo johtuu siitä, että yrityksen rahoitusomaisuuteen on lukeutunut vain kassavarat, jotka ovat olleet yrityksen lyhytaikaisia velkoja pienemmät. On kuitenkin muistettava, että tunnusluku antaa kuvan yrityksen tilanteesta vain tilinpäätöshetkellä. Yritys X:n quick ratio vuosilta 2010 - 2013 on esitetty kuvassa 5.

Kuva 5. Quick ration kehitys

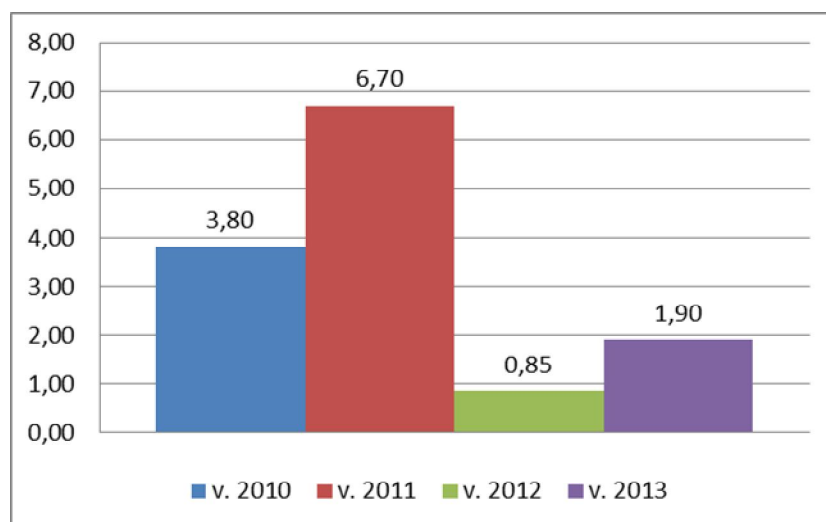
Toimialan quick ration mediaani on ollut vuosina 2010 - 2013 ohjearvojen mukaan tyydyttävä. Toimialan quick ration mediaani vuosittain on esitetty taulukossa 5. Yritys

X:n quick ratio on ollut vuosina 2010, 2011 ja 2013 selvästi parempi kuin toimialan mediaani kyseisinä vuosina. Vuonna 2012 toimialan mediaani oli hiukan parempi kuin Yritys X:n kyseinen arvo.

Taulukko 5. Quick ration mediaani toimialalla (Finnveran tilinpäätöstilastot 2014)

Finnveran tilinpäätöstilastot muuttujina Toimiala, Muuttuja, Keskiluku ja Vuosi	
	56102 Kahvila- ravintolat
	Quick ratio
	Mediaani
2010	0,6
2011	0,7
2012	0,6
e2013	0,6

Current ratiossa yrityksen likvideihin varoihin luetaan yrityksen rahoitusomaisuuden lisäksi myös vaihto-omaisuus. Yritys X:n vaihto-omaisuuteen kuuluvat aineet ja tarvikkeet. Yritys X:n current ratio on ollut vuosina 2010 ja 2011 hyvä Yritystutkimusneuvottelukunnan ohjearvojen mukaan. Vuonna 2012 tunnusluku on ollut heikko arvon ollessa 0,85. Tämä johtuu siitä, että yrityksen vaihto- ja rahoitusomaisuus ovat olleet yhteensä pienemmät kuin yrityksen lyhytaikaiset velat. Vuonna 2013 arvo on ollut tyydyttävä. Yritys X:n current ratio on esitetty vuosilta 2010 - 2013 kuvassa 6.

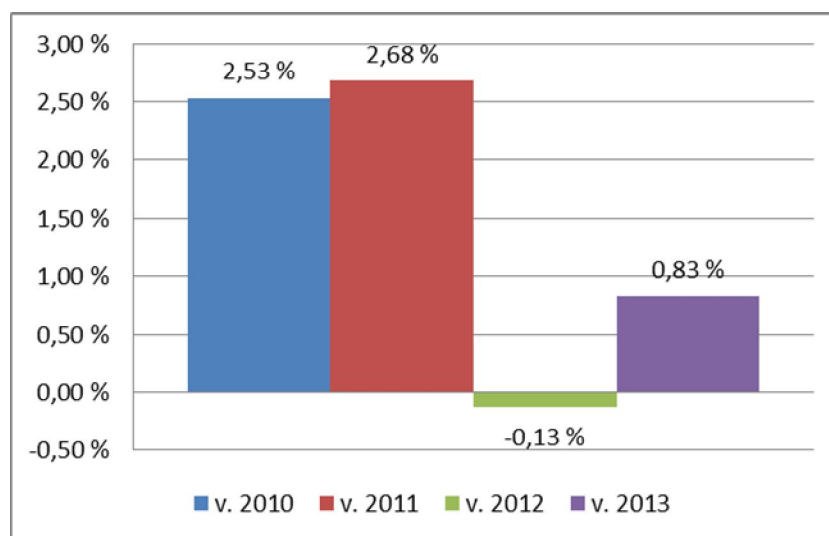
Kuva 6. Current ration kehitys

Yritys X:n current ratio on ollut kaikkina vuosina parempi kuin toimialan mediaani vastaavina vuosina. Vuonna 2012 tunnusluvun arvo on ollut lähimpänä toimialan mediaania. Vuosina 2010 ja 2011 Yritys X:n current ratio on ollut huomattavasti toimialan mediaania parempi. Taulukossa 6 on esitetty vuosilta 2010 - 2013 toimialan current ration mediaani.

Taulukko 6. Current ration mediaani toimialalla (Finnveran tilinpäätöstilastot 2014)

Finnveran tilinpäätöstilastot muuttujina	
Toimiala, Muuttuja, Keskiluku ja Vuosi	
	56102 Kahvila-ravintolat
	Current ratio
	Mediaani
2010	0,8
2011	0,9
2012	0,8
e2013	0,7

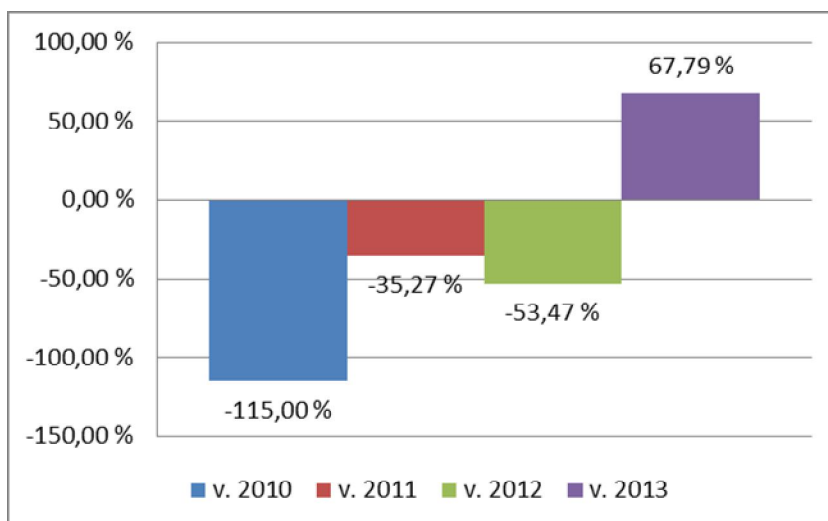
Yritys X:n nettokäyttöpääomaprocentti on ollut vuosina 2010 ja 2011 hiukan yli 2,5 prosenttia. Vuonna 2012 tunnusluku on ollut negatiivinen, koska yrityksen lyhytaikaiset velat ovat olleet vaihto- ja rahoitusomaisuutta suuremmat. Vuonna 2013 tunnusluvun arvo on taas noussut rahoitusomaisuuden kasvaessa ja lyhytaikaisten velkojen hieman pienentyessä. Yritys X:n nettokäyttöpääomaprocentti on esitetty kuvassa 7 vuosilta 2010 - 2013.

Kuva 7. Nettokäyttöpääomaprocentin kehitys

5.4 Vakavaraisuus

Yritys X:n vakavaraisuutta mitataan omavaraisuusasteella ja suhteellisella velkaantuneisuudella. Yritys X:n omavaraisuusaste on ollut negatiivinen kaikkina muina tarkasteluvuosina paitsi vuonna 2013. Vuosina 2010 - 2012 yrityksen oikaistu oma pääoma on ollut negatiivinen, josta on johtunut myös tunnusluvun negatiivinen arvo. Yritystutkimusneuvottelukunnan ohjearvojen mukaan Yritys X:n omavaraisuusaste on siis ollut vuosina 2010 - 2012 heikko. Vuonna 2013 yrityksen oikaistu oma pääoma on kasvanut niin paljon, että vaikka myös oikaistun taseen loppusumma on kasvanut edellisestä vuodesta, yrityksen omavaraisuusaste on silti 67,79 %. Ohjearvojen mukaan yrityksen omavaraisuusaste on ollut hyvä vuonna 2013, koska se on ollut yli 40 %. Kuvassa 8 on esitetty Yritys X:n omavaraisuusaste vuosilta 2010 - 2013.

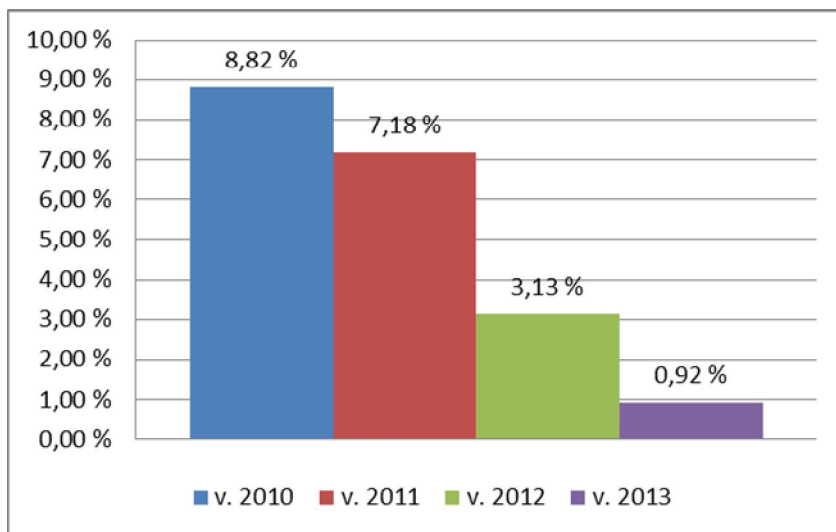
Kuva 8. Omavaraisuusasteen kehitys

Toimialan omavaraisuusasteen mediaaniin verrattuna Yritys X:n omavaraisuusaste on ollut huonompi vuosina 2010 - 2012. Vuonna 2013 Yritys X:n omavaraisuusaste on ollut huomattavasti parempi kuin toimialan mediaani vastaavana vuonna. Toimialalla omavaraisuusaste on ollut heikko ohjearvojen mukaan kaikkina tarkasteltavina vuosina. Toimialan omavaraisuusasteen mediaani on esitetty vuosilta 2010 - 2013 taulukossa 7.

Taulukko 7. Omavaraisuusasteen mediaani toimialalla (Finnveran tilinpäätöstilastot 2014)

Finnveran tilinpäätöstilastot muuttujina Toimiala, Muuttuja, Keskiluku ja Vuosi	
	56102 Kahvila- ravintolat
	Omavaraisuusaste, %
	Mediaani
2010	0
2011	-0,5
2012	-2,8
e2013	0,5

Yritys X:n suhteellinen velkaantuneisuus on ollut jokaisena tarkasteluvuotena hyvällä tasolla Yritystutkimusneuvottelukunnan ohjearvojen mukaan. Tunnusluvun arvo on parantunut vuodesta 2010 vuoteen 2013 jatkuvasti. Vuonna 2010 oikaistun taseen velkoihin ovat kuuluneet lainat rahoituslaitoksilta ja muita korottomia lyhytaikaisia velkoja, kuten alv-velkoja. Vuonna 2011 lainat rahoituslaitoksilta ovat pienentyneet edelliseen vuoteen verrattuna. Lisäksi taseen velkoihin on lukeutunut korollista ja korotonta lyhytaikaista velkaa. Myös yrityksen liikevaihto on ollut pienempi, mutta silti omavaraisuusaste on parantunut vuoteen 2010 verrattuna. Vuonna 2012 lainat rahoituslaitoksilta ovat pienentyneet edelleen, ja yrityksen liikevaihto on kasvanut vuoden 2011 liikevaihdosta yli 20 %. Vuonna 2013 yrityksen suhteellinen velkaantuneisuus on ollut parhaimmillaan arvons ollessa 0,92 %. Kyseisenä vuonna yrityksellä ei ollut enää ollenkaan lainoja rahoituslaitoksilta. Oikaistun taseen velkoihin on kuulunut ainoastaan alv-velkoja. Yritys X:n suhteellinen velkaantuneisuus on esitetty vuosilta 2010 - 2013 kuvassa 9.

Kuva 9. Suhteellisen velkaantuneisuuden kehitys

6 YRITYS X:N TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Kuten jo aiemmin tässä työssä todettiin, Yritys X on pieni yritys, jossa työskentelee tällä hetkellä vain yrityksen omistaja. Yrityksen tuotevalikoimaan kuuluvat erilaiset leivonnaiset ja aamupäivisin lounas. Yritys X:n toimitilat on vuokrattu. Toimitilat koostuvat keittiöstä, tilasta, johon asiakaspaikat on sijoitettu, ja terassista. Yrittäjällä ei ole lähivuosina aikeita tehdä mitään kunnostuksia, laajennuksia tai muitakaan investointeja kahvilaan. Yrityksen liike-idean hän on myös kokenut toimivaksi, joten liiketoiminta jatkuu lähitulevaisuudessa samanlaisena.

Yritys X:n toimintaympäristön kuvaamisessa olen keskittynyt käsittelemään mielestäni oleellisimpia tekijöitä yrityksen liiketoiminnan kannalta. Seuraavissa luvuissa käsitellään muun muassa toimialaa yleisesti, kahvilatoimintaan vaikuttavaa lainsäädäntöä, Haminaa toimintaympäristönä, yrityksen asiakkaita ja kilpailijoita sekä muutoksia yrityksen toimintaympäristössä. Tarvittavia tietoja toimintaympäristön kartoittamiseen sain yrittäjää haastatteleamalla.

6.1 Yleistä ravitsemistoiminnasta

Virallisen toimialaluokituksen mukaan yritykset jaetaan toiminnan luonteen perusteella kolmeen ryhmään. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat ravintolat, kahvila-ravintolat ja

ruokakioskit. Toiseen ryhmään kuuluvat kahvi-, olut- ja drinkkibaarit, ja kolmanteen ryhmään kuuluvat henkilöstöravintolat ja ateriapalvelut. (Harju-Autti 2007, 9.)

Keskeisiä tekijöitä toimialalla menestymiseen ovat muun muassa yrityksen sijainti, hintataso, laatu ja sisustus. Myös yrityksen henkiset voimavarat, kuten asiakaspalvelu, vaikuttavat oleellisesti yrityksen menestykseen. Ravitsemisalan yritysten kannattaa sijoittua esimerkiksi ostoskeskuksiin ja paikkoihin, joiden lähialue on väestömäärältään suuri. Tällä tavoin ne saavat parhaan mahdollisen hyödyn väestömassasta ja yhdessä luodusta vetovoimasta muiden yritysten kanssa. (Harju-Autti 2007, 30.)

Asiakas odottaa tänä päivänä yhä enemmän yksilöllisyyttä ja kokemuksellista elämystä palvelulta. Palveluhenkilöstön muun osaamisen ja tuotetietoisuuden lisäksi asiakkaan arvot ja odotukset on otettava huomioon. Sama kuluttaja voi toisaalta myös tilanteen mukaan arvostaa eri asioita yrityksessä. Esimerkiksi lounaspaikalta kuluttaja voi vaatia nopeutta ja edullisuutta, kun taas vapaa-aikanaan sama henkilö arvostaa ensisijaisesti laatua ja asiakaspalvelua. (Harju-Autti 2007, 30.)

Omistajan roolilla on etenkin pienessä yrityksessä suuri merkitys menestymisen kannalta. Hän luo yrityksen ilmapiirin olemuksellaan ja toimintatavoillaan, ja sitä kautta hän vaikuttaa myös muuhun yrityksen henkilökuntaan ja asiakkaisiin. (Harju-Autti 2007, 32.)

Toimialan ongelmia ovat muun muassa henkilöstön osaaminen ja palveluasenne. Myös osaavan työvoiman saatavuus voi olla vaikeaa kiireisimpinä kausina. Alan arvostus on myös ongelma, koska monet pitävät ammattia alalla vain väliaikaisena ratkaisuna. (Harju-Autti 2007, 32.)

6.2 Toimintaa koskeva lainsäädäntö ja arvonlisäverotus

Laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta säätelee muun muassa yrityksen aukioloaikoja. Lain mukaan ravitsemisliikkeen saa avata aikaisintaan kello 5, ja pisimmillään liike saa olla auki kello 2:een yöllä. Laki mahdollistaa myös ravitsemisliikkeen pidennetyn aukioloajan tietyissä tapauksissa. Lain mukaan majoitus- ja ravitsemistoiminnan harjoittajalla on myös oikeus evätä pääsy liikkeeseen asiakkaaksi pyrkivältä, jos siihen on perusteltu syy. Asiakas voidaan myös poistaa liikkeestä, jos hän häiritsee muita asiak-

kaita tai aiheuttaa muuta häiriötä liikkeessä. (Laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta 3 - 5 §.)

Muun muassa omavalvonnasta ja omavalvontasuunnitelmasta on säädetty elintarvikelaissa (3: 20). Laissa määritellään myös elintarvikehuoneistoja koskevat yleiset vaatimukset ja elintarvikkeiden käsittelyä, säilytystä ja kuljetusta koskevat vaatimukset (2: 10 - 11). Lisäksi elintarvikelaissa on määritelty myös elintarvikehygieeninen osaaminen, jota vaaditaan elintarvikealalla toimijoilta (3: 27).

Myös veropolitiikka vaikuttaa osaltaan yrityksen liiketoiminnan kannattavuuteen. Tällä hetkellä arvonlisäveron määrä on 14 % ravintola- ja ateriapalveluilla sekä elintarvikkeilla. Yleinen verokanta, joka koskee useimpia tavaroita ja palveluita on puolestaan 24 %. (Arvonlisäverotus 2013.)

6.3 Hamina toimintaympäristönä

Hamina sijaitsee Kaakkois-Suomessa Suomenlahden rannalla. Venäjän rajalle on Hamina matkaa vain noin 40 kilometriä. Haminassa oli vuoden 2013 lopussa 21 203 asukasta. (Hamina pähkinäkuoressa 2014.)

Vuoden 2012 lopussa Haminassa oli 21 257 asukasta. Vuodesta 2011 väestömäärä oli laskenut 148 henkilöllä. Haminan väestömäärä on siis viimeisten vuosien aikana laskenut hiukan jokaisena vuotena. Väestöennusteen mukaan vuonna 2014 Haminan asukasluku tulee olemaan 21 129 ja vuonna 2015 määrä tulee olemaan 21 050. Vuonna 2016 väestöennuste Haminassa on enää 20 979 asukasta. (Talousarvio 2014 ja taloussuunnitelma 2014 - 2016, 2.)

Ikäryhmittäin Haminassa oli vuosina 2012 - 2013 korkeintaan 6-vuotiaita 1 396 henkilöä. Ennuste vuosille 2015 - 2016 on pysynyt suunnilleen samana. Vuosina 2012 - 2013 oli 7 - 15-vuotiaita 1963 henkilöä. Ennusteen mukaan määrä tulee laskemaan vuosina 2015 - 2016 noin 40 henkilöllä. Työikäisiä, eli 16 - 64-vuotiaita oli vuosina 2012 - 2013 yhteensä 12 844. Ennusteen mukaan tässäkin ikäryhmässä tapahtuu laskua vuosina 2015 - 2016. Ennusteen mukaan työikäisiä on silloin enää 12 031. Tämä tarkoittaa puolestaan myös sitä, että 65 - 74-vuotiaiden osuus tulee kasvamaan tulevaisuudessa vuosina. Ennusteen mukaan heitä on 3 069 henkilöä eli 245 henkilöä enemmän kuin vuosina 2012 - 2013. Myös yli 75-vuotiaiden määrä tulee kasvamaan lähivuosina

282 henkilöllä. Vuosina 2012 - 2013 heitä oli 2 280. Prosentuaalisesti eniten kasvua tapahtuu siis yli 75-vuotiaiden määrässä. (Talousarvio 2014 ja taloussuunnitelma 2014 - 2016, 2.)

Vuosina 2012 ja 2013 Haminan työttömyysprosentti oli 13,4. Vuonna 2011 työttömyyden osuus oli 12,1 % ja vuonna 2010 luku oli 12,8 %. Parhaimmillaan työttömyysprosentti oli vuonna 2007 (9,5 %). (Talousarvio 2014 ja taloussuunnitelma 2014 - 2016, 4.)

Tuulivoimasta on toivottu uutta kivijalkaa Haminan seudulle, mutta sen käynnistymisessä on ilmennyt ongelmia muun muassa lupa-asioista johtuen. Haminan tulevaisuuden kannalta esimerkiksi Googlen laajennusinvestoinnit ja Summan risteysalueen mahdollisuudet ovat positiivisia uutisia. Myönteinen uutinen oli myös jatkorahoituksen toteutuminen koskien Vaalimaalle rakennettavaa moottoritietä. (Talousarvio 2014 ja taloussuunnitelma 2014 - 2016, 3.)

6.4 Asiakkaat ja kohderyhmä

Yritys X:n asiakkaat ovat pääsääntöisesti työtä tekeviä henkilöitä, jotka tulevat lounastauolla syömään kahvilaan. Toinen tärkeä asiakasryhmä on lähialueen eläkeläiset, jotka tulevat kahville yritykseen. Eläkeläiset suosivat myös aamuja, jolloin tarjolla on kahvin ja leivonnaisten lisäksi myös puuroa. Nuoria ei kahvilassa käy juuri ollenkaan. Asiakaskunnan muodostumiseen on varmasti vaikuttanut eniten kahvilan sijainti, sillä yritys sijaitsee melko lähellä teollisuusaluetta. Monet teollisuusalueella työskentelevät henkilöt käyvät lounaalla kahvilassa sen sijainnin takia. Vaikka lounas onkin suosittu, niin eniten kahvilassa myydään kuitenkin kahvia ja pullaa.

Koska kyseessä on melko pieni yritys, ja kahvilassa käy paljon samoja asiakkaita usein, on myös asiakaspalvelu sopivan tuttavallista ja rentoa. Yrittäjän asiakaspalveluhenkisyys on vaikuttanut varmasti myös osaltaan kahvilan vakioasiakaskunnan muodostumiseen. Kahvilasta saa perinteistä ruokaa ja leivonnaisia, ja hintataso on kohtuullinen ja tuotteiden laatu hyvää. Koska kahvilan kohderyhmä ovat eläkeläiset ja lähialueen työtä tekevät henkilöt, on kahvilan tuotevalikoima varmasti oikeanlainen heitä ajatellen. Mainontaa yrittäjä ei ole käyttänyt kovin paljon, koska kahvilan sijainti on hieman keskustaa syrjempänä ja asiakaskunta on jo melko vakiintunutta.

6.5 Kilpailijat

Yritys X:n merkittävimmät kilpailijat ovat yrittäjän mukaan sen lähellä sijaitsevat saman toimialan yritykset. Toinen merkittävä kilpailijayritys on myös pieni kahvilaravintola ja toinen yritys on hieman suurempi ravintola, joka toimii samalla myös kahvilana. Kyseinen ravintola sijaitsee hyvin lähellä Yritys X:ää. Ravintolassa on asiakaspaikkoja enemmän kuin Yritys X:llä, ja ravintolassa tarjoillaan lounasta arkisin. Viikonloppuisin lounasta valmistetaan tilauksesta. Pienemmällä kahvilaravintolalla on puolestaan hyvin samanlainen tuotevalikoima kuin Yritys X:llä, ja myös asiakaspaikkoja on suunnilleen saman verran. Kyseisellä kahvilalla on myös lähes samat aukioloajat Yritys X:n kanssa. Yritysten hintatasot eivät eroa merkittävästi toisistaan.

Läheiseen ravintolaan verrattuna Yritys X:n valtti on hyvin aikainen aukioloaika ja aamupuuron tarjoilu. Yritys X aukeaa arkisin jo kello 6.30, kun läheinen ravintola aukeaa vasta kello 8.00. Koska Yritys X on melko pieni yritys, sinne on varmasti miellyttävää mennä kesken työpäivän lounaalle, koska kahvila on melko rauhallinen ja useimmiten paikalla on muitakin lounastauolla olevia työssäkäyviä ihmisiä. Läheinen ravintola on puolestaan hieman suurempi, joten melua voi olla enemmän ja asiakkaina todennäköisesti muitakin kuin työssäkäyviä henkilöitä.

Haminan keskustassa on hieman enemmän kahviloita ja ravintoloita, joista useat tarjoavat myös lounasta. Kyseisten yritysten kohderyhmät ovat kuitenkin suurimmaksi osaksi erilaiset kuin Yritys X:n. Keskustan kahviloissa käy enemmän esimerkiksi nuoria ja keskustassa asuvia asiakkaita. Myös ulkopaikkakuntalaiset valitsevat useimmiten keskustassa sijaitsevan yrityksen ruokailu- tai kahvipaikkakseen. Myös tuotevalikoimat eroavat hiukan, sillä useista keskustassa sijaitsevista kahviloista saa esimerkiksi hieman erikoisempia leivoksia kuin Yritys X:n valikoimaan kuuluu. Lounasvaihtoehdot ovat monissa paikoissa samankaltaisia, joten yrityksen sijainti vaikuttaa todennäköisesti eniten asiakkaan lounaspaikan valintaan.

6.6 Muutokset toimintaympäristössä

Kuten jo Yritys X:n tunnuslukuanalyysissä ilmeni, joitakin muutoksia toimintaympäristössä tapahtui vuosien 2010 - 2013 aikana. Merkittävimpiä muutoksia olivat yrityksen lähialueella tapahtuvat muutokset. Tällaisia olivat muun muassa läheisen liiketilan

laajennus ja vanhainkodin rakennus lähialueelle. Näiden rakennustyömaiden ansiosta asiakkaita kävi enemmän, mikä puolestaan näkyi Yritys X:n liikevaihdon vaihteluna tarkasteluvuosina. Toinen merkittävä muutos oli henkilöstökulujen kasvaminen vuodesta 2011 vuoteen 2012. Vuonna 2012 henkilöstökulut olivat yli puolet suuremmat kuin vuosina 2011 ja 2010. Vuoden 2012 kasvaneet henkilöstökulut johtuivat lisäävun tarpeesta yrityksessä, sillä omistaja teki välillä lyhyempiä työpäiviä. Vuonna 2013 henkilöstökulut olivat vielä hiukan suuremmat kuin vuonna 2012, koska yrittäjä joutui palkkaamaan toisen työntekijän yritykseen poikki menneen solisluunsa takia. Muita merkittäviä muutoksia yrityksen toimintaympäristössä ei tapahtunut tarkasteluvuosina.

7 TUNNUSLUKIJEN LASKENTATAULUKKO

Laadin yrittäjän avuksi Excel-taulukkolaskentaohjelmalla tunnuslukujen laskentataulukon, jonka avulla yrittäjä voi helposti laskea ja seurata kannattavuuden, maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden tunnuslukuja. Laskentataulukko on suunniteltu helppokäyttöiseksi ja mahdollisimman yksinkertaiseksi.

Laskentataulukko on suunniteltu niin, että yrittäjä näkee vain taulukon etusivun. Etusivulle yrittäjä syöttää tarvittavat tiedot virallisesta tuloslaskelmasta ja taseesta, joiden perusteella laskentataulukon etusivun oikealle puolelle tulevat näkyviin Yritys X:n tunnuslukujen arvot. Muut laskentataulukon välilehdet ovat lukittuja, jotta laskentataulukon käyttäjä ei vahingossakaan voi vaikuttaa laskentakaavoihin. Muiden välilehtien laskentakaavojen avulla tapahtuu virallisen tilinpäätöksen oikaisut. Tunnusluvut lasketaan etusivulle siis oikaistujen tuloslaskelman ja taseen perusteella, vaikka yrittäjä syöttääkin vain virallisen tuloslaskelman ja taseen tiedot. Laskentataulukon etusivulla on lyhyt ohje taulukon käytöstä, ja lisäksi yrittäjää ohjeistetaan tarvittaessa.

Tunnuslukujen laskentataulukko on laadittu Yritys X:n tilinpäätösten perusteella vuosilta 2010 - 2013. Jos tilinpäätöstietoihin tulee tulevaisuudessa sellaisia eriä, joita ei ole huomioitu laskentataulukossa, taulukkoa voidaan muuttaa niin, että siinä on huomioitu uudet erät. Laskentataulukon etusivu on esitetty liitteessä 3.

8 YHTEENVETO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Yritys X:n taloudellinen tilanne vuosilta 2010 - 2013. Sain yrittäjältä käyttöni yrityksen tilinpäätöstiedot kyseisiltä vuo-

silta, joiden avulla oikaisin tilipääötiedot ja laskin yrityksen kannattavuuden, maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden tunnuslukuja. Analysoin yrityksen tunnuslukuja, jonka yhteydessä myös vertailin tunnuslukujen arvoja Yritystutkimusneuvottelukunnan antamiin ohjearvoihin ja toimialan tunnuslukujen mediaaneihin. Lisäksi tavoitteena oli kartoittaa yrityksen toimintaympäristöä ja lopuksi vielä laatia tunnuslukujen seurantataulukko. Seurantataulukon tarkoituksena on auttaa yrittäjää helposti seuraamaan tulevaisuudessa yrityksen talouden tilaa tunnuslukujen avulla. Yksi opinnäytetyön keskeinen tarkoitus oli siis auttaa yrittäjää ymmärtämään paremmin yrityksen taloutta kokonaisuutena, sillä pelkkä tunnuslukujen laskeminen ei vielä riitä. Saatuja tunnuslukuja on osattava myös tulkita, ja ymmärtää, mitkä tekijät vaikuttavat taustalla.

Kun tarkastellaan Yritys X:n kannattavuuden tunnuslukuja, voidaan todeta vuoden 2012 tunnuslukujen arvojen olleen selvästi muita tarkasteluvuosia heikompia. Eniten vuoden 2012 tunnuslukuihin ovat vaikuttaneet kasvaneet henkilöstökulut verrattuna edellisiin vuosiin ja oikaistuun tuloslaskelmaan tehty laskennallinen palkkakorjaus. Vuonna 2011 kannattavuuden tunnuslukujen arvot ovat olleet parhaimmat tarkasteluvuosien ajalta. Vuoden 2013 kannattavuuden tunnuslukujen arvot ovat nousseet vuodesta 2012, mutta vuosien 2010 ja 2011 tasolle ei kuitenkaan päästy. Vuonna 2013 esimerkiksi henkilöstökulut olivat kasvaneet edelleen vuodesta 2012, ja samalla liikevaihto oli pienentynyt selvästi edelliseen vuoteen verrattuna.

Myös maksuvalmiuden tunnuslukujen arvot ovat vaihdelleet tarkasteluvuosina. Kaikkina muina tarkasteluvuosina paitsi vuonna 2012 yrityksen maksuvalmiuden tunnusluvut ovat olleet hyvällä tai vähintäänkin tyydyttävällä tasolla. Vuonna 2012 yrityksen lyhytaikaisten velkojen suuruus on heikentänyt kaikkien laskettujen maksuvalmiuden tunnuslukujen arvoa.

Yritys X:n vakavaraisuus ei ole ollut hyvällä tasolla oman pääoman suhteen. Yrityksen oma pääoma on osaltaan vaikuttanut myös joihinkin kannattavuuden tunnuslukuihin, eli pääomien tuotto prosentteihin. Yrityksen oma pääoma on ollut vuosina 2010 - 2012 negatiivinen. Yrittäjän yksityisnostot ovat olleet näinä vuosina niin suuria, ettei tilikauden voitto ole riittänyt kattamaan yksityisnostoja. Vuonna 2013 oma pääoma on kuitenkin kääntynyt positiiviseksi. Näin ollen myös ne tunnusluvut paranivat, joissa omaa pääomaa on käytetty.

Yrityksen toimialan lisäksi sen kannattavuuteen vaikuttaa myös yrityksen toimintaympäristö. Yritys X sijaitsee melko pienellä paikkakunnalla, jolloin myös potentiaalisten asiakkaiden määrä on pienempi kuin esimerkiksi suurissa kaupungeissa. Yrityksellä on kuitenkin jo melko vakiintunut asiakaskunta. Kahvilan sijainti ja tuotevalikoima ovat kohderyhmää ajatellen hyviä. Vaikka Haminan väestömäärä vähenee tulevaisuudessa, yrityksen kohderyhmän kannalta on kuitenkin hyvä asia, että eläkeläisten osuus tulee kasvamaan lähivuosina. Yrityksen mahdollisuuksia ovat myös tulevaisuudessa teollisuusalueelle mahdollisesti perustettavat uudet yritykset ja mahdolliset rakennushankkeet lähialueella. Haminan työttömyysaste on melko korkea, joten se voi tulevaisuudessa mahdollisesti jonkin verran vaikuttaa myös Yritys X:n kannattavuuteen. Yritys X:n tulevaisuuden uhkia ovat myös saman toimialan yritykset lähialueella. Siksi onkin tärkeää, että vakiintuneen asiakaskunnan tarpeet pystyttäisiin tulevaisuudessa täyttämään ja saamaan lisäksi myös uusia asiakkaita.

Opinnäytetyölle asetetut tavoitteet saavutettiin mielestäni hyvin. Tutkimuksen aihe oli mielenkiintoinen ja työtä tehdessäni pääsin syventämään aikaisempia tietojani aiheesta. Koska toimeksiantajalla ei ollut mielestään hyvää käsitystä yrityksen talouden seurannasta, uskon tutkimuksesta olevan myös hänelle paljon hyötyä tulevaisuudessa.

LÄHTEET

- Arvonlisäverotus. 2013. Verohallinto. Saatavissa: http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ ja_ yhteisoasiakkaat/Liikkeen_ ja_ ammatinharjoittaja/Arvonlisaverotus [viitattu 5.8.2014].
- Bergström, S. & Leppänen, A. 2011. Yrityksen asiakasmarkkinointi. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Elintarvikelaki 13.1.2006/23.
- Finnveran tilinpäätöstilastot. 2014. Toimiala online. Saatavissa: <http://www2.toimialaonline.fi> [viitattu 12.8.2014].
- Hamina pähkinänkuoressa. 2014. Haminan kaupunki. Saatavissa: <http://www.hamina.fi/fi/Hamina-info/Hamina%20pähkinänkuoressa/> [viitattu 5.8.2014].
- Harju-Autti, A. 2007. Ravitsemistoiminta. Kauppa- ja teollisuusministeriö. Toimiala-raportti 12/2007. Saatavissa: http://www.temtoimialapalvelu.fi/files/458/Ravitsemistoiminta_2007_netti.pdf [viitattu 4.8.2014].
- Jormakka, R., Koivusalo, K., Lappalainen, J. & Niskanen, M. 2011. Laskentatoimi. 1. - 2. painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Kallunki, J., Kytönen, E. & Martikainen, T. 2004. Uusi tilinpäätösanalyysi. 5. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339.
- Laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta 28.4.2006/308.
- Leppiniemi, J. & Kykkänen, T. 2007. Kirjanpito, tilinpäätös ja tilinpäätöksen tulkinta. 5. uudistettu painos. Juva: WS Bookwell Oy.

Leppiniemi, J. & Leppiniemi, R. 2006. Tilinpäätöksen tulkinta. 4. uudistettu painos. Juva: WS Bookwell Oy.

Niskanen, J. & Niskanen, M. 2004. Tilinpäätösanalyysi. 2. tarkistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Salmi, I. 2004. Mitä tilinpäätös kertoo?. 2. uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Talousarvio 2014 ja taloussuunnitelma 2014 - 2016. 2014. Haminan kaupunki. Saatavissa:
http://www.hamina.fi/folders/Files/Hallinto/TALOUSSUUNNITELMA%202014_2016.pdf [viitattu 5.8.2014].

Tölli, J. 2006. Voitto – Kirjanpidon perusteet. 1. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Viitala, R. & Jylhä, E. 2002. Menestyvä yritys - Liiketoimintaosaamisen perusteet. Helsinki: Edita Prima Oy.

Viitala, R. & Jylhä, E. 2013. Liiketoimintaosaaminen - Menestyvän yritystoiminnan perusta. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Yrittäjä, X. Haastattelu 9.8.2014. Hamina: Yritys X.

Yritystutkimusneuvottelukunta. 2005. Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi. 8. korjattu laitos. Helsinki: Gaudeamus Kirja.

YRITYS X:N OIKAISTU TULOSLASKELMA

Liite on piilotettu tarkoituksella.

YRITYS X:N OIKAISTU TASE

Liite on piilotettu tarkoituksella.

TUNNUSLUKUJEN LASKENTATAULUKKO

TUNNUSLUKUJEN LASKENTATAULUKKO

Ohje: Täytä vain värilliset ruudut tilinpäätöksestä löytyvillä tiedoilla + -merkkisinä, paitsi erikseen korostetut kohdat.

Tunnuslukujen arvojen muuttumista voit seurata punaisella korostetuista ruuduista.

Täytä laskennallinen palkkorjaus -kohta, jos yrittäjän työpanos yrityksessä on ollut ilmeinen eikä työpanosta vastaava palkka ole tuloslaskelmassa kuluna. Jos tilikauden liikevaihto on 70 000 - 400 000 €, palkkorjaus/henkilö on 20 000 euroa.

TULOSLASKELMA	tämä vuosi	edellinen vuosi	TUNNUSLUVUT	
LIKEVAIHTO			Liiketulos-%	#JAKO/0!
Liiketoiminnan muut tuotot			Nettotulos-%	#JAKO/0!
Materiaalit ja palvelut			Koko pääoman tuotto-%	#JAKO/0!
Ostot tilikauden aikana			Sijoitetun pääoman tuotto-%	#JAKO/0!
Varastojen muutos (Jos luku negatiivinen --> +, jos positiivinen --> -)			Oman pääoman tuotto-%	#JAKO/0!
Ulkopuoliset palvelut			Quick ratio	#JAKO/0!
Henkilöstökulut			Current ratio	#JAKO/0!
Palkat ja palkkiot			Nettokäyttöpääoma-%	#JAKO/0!
Henkilösivukulut			Omavaraisuusaste	#JAKO/0!
Poistot ja arvonalentumiset			Suhteellinen velkaantuneisuus	#JAKO/0!
Liiketoiminnan muut kulut				
LIKEVOITTO (-TAPPIO)				
Rahoitustuotot ja -kulut				
Muut korko- ja rahoitustuotot				
Korkokulut ja muut rahoituskulut				
VOITTO (TAPPIO) ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ				
Satunnaiset erät				
VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA				
Tilinpäätössiirrot				
Tuloverot				
Muut välittömät verot				
TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)				
Laskennallinen palkkorjaus				

TASE	tämä vuosi	edellinen vuosi	Vastattavaa	tämä vuosi	edellinen vuosi	
VASTAAVAA			OMA PÄÄOMA			
PYSYVÄT VASTAAVAT			Osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma			(Täytä sama etumerkki kuin virallises sa tasees sa)
Aineettomat hyödykkeet			Ylikurssirahasto			
Aineelliset hyödykkeet			Arvonkorotusrahasto			
Koneet ja kalusto			Käyvän arvon rahasto			
Sijoitukset			Muut rahastot			
VAIHTUVAT VASTAAVAT			Edellisten tilikausien voitto (tappio)			(Täytä sama etumerkki kuin virallises sa tasees sa)
Vaihto-omaisuus			Tilikauden voitto (tappio)			
Aineet ja tarvikkeet			TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ			
Saamiset			Poistoero			
Pitkäaikaiset			Vapaaehtoiset varaukset			
Muut saamiset			PAKOLLISET VARAUKSET			
Siirtosaamiset			VIERAS PÄÄOMA			
Lyhytaikaiset			Pitkäaikainen			
Muut saamiset			Lainat rahoituslaitoksilta			
Siirtosaamiset			Ostovelat			
Rahoitusarvopaperit			Muut velat			
Rahat ja pankkisaamiset			Siirtovelat			
Vastaavaa yhteensä			Lyhytaikainen			
			Lainat rahoituslaitoksilta			
			Ostovelat			
			Muut velat			
			Siirtovelat			
			Vastattavaa yhteensä			